

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

НАУКА
SCIENCE

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

№ 08 (1448)

Cümə, 28 fevral 2025-ci il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Xocalı soyqırımı abidəsini ziyarət ediblər

XX əsrə bəşər tarixinə Xocalı soyqırımı kimi daxil olan qanlı faciənin 33-cü ildönümü ilə əlaqədar fevralın 26-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə Bakının Xətai rayonunda ucaldılmış abidəni ziyarət ediblər.

AZERTAC xəber verir ki, dövlətimizin başçısı Xocalı soyqırımı abidəsinin önüne əklili qoyub, faciə qurbanlarının xatiresini ehtiramla yad edib.

Birinci xanım Mehriban Əliyeva abidənin önünə gül dəstəsi qoyub, soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə ehtiramını bildirib.

Xocalı soyqırımindan 33 il ötür. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni silahlı dəstələri keçmiş sovet ordusunun Xankəndi şəhərində yerləşən 366-ci alayının iştirakı ilə Xocalı şəhərini yerlə-yeksan etdi.

Erməni təcavüzkarların Azərbaycan xalqına qarşı töötədiyi növbəti kütləvi qırğıın nəticəsində 613 nəfər, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq, 70 qoca xüsusi amansızlıqla qətlə yetirildi, 1275 dinc sakin əsir götürüldü, 150 nəfərin taleyi isə hələ də məlum deyil. Bu soyqırımı aktı nəticəsində 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq isə valideynlərindən birini itirdi.

Uzun illərdir ki, Azərbaycan dövləti Xocalı faciəsi ilə bağlı həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətine çatdırılması, onun soyqırımı kimi tanıdlılması istiqamətində sistemli iş aparır. Bütün dönyanın gözü qarşısında baş verən bu dəhşətli soyqırımının əsl məhiyyəti yalnız Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1993-cü ilde siyasi hakimiyətə qayıtdıqdan sonra açıqlanıb, 1994-cü ilin fevralında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Xocalı soyqırımına siyasi-hüquqi qiymət verib.

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımı töredənlərin ifşa olunmasını və beynəlxalq

ictimaiyyətin geniş məlumatlandırılmasını Azərbaycanın xarici siyasetinin prioritət istiqamətlərindən biri kimi müəyyənləşdirib və bu istiqamətdə ardıcıl addımlar atılır.

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fonduñun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondu beşəriyyətin ən böyük faciələrindən olan Xocalı soyqırımı haqqında faktların dünyaya çatdırılması istiqamətində sistemli və ardıcıl fəaliyyət göstərir. 2008-ci ilde Heydər Əliyev Fonduñun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlanmış "Xocalıya ədalet!" beynəlxalq kampaniyası bu istiqamətdə təbliğat işini daha da fəallışdırıb. Faciə ilə əlaqədar dəhşətli faktlar bu kampaniya çərçivəsində geniş beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılıb, planetin bütün guşələrində milyonlarla insan erməni millətlərinin əsl simasına bələd olub.

Bu gün Xocalı şəhidlərinin ruhları şaddır. Prezident Müzəffər Ali Baş Komandan İlham

Əliyevin rəhbərliyi ilə çoxesrlilik tariximizde bənzəri olmayan Vətən müharibəsi, eləcə də uğurlu antiterror tədbirləri nəticəsində respublikamızın ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam təmin olunub, Xocalı şəhəri separatçılarından təmizlənib. 2023-cü il oktyabrın 15-də Prezident İlham Əliyev Xocalı şəhərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayraqını ucaldıb.

Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, işgaldən azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdış çərçivəsində 2024-cü ilin mayında Xocalıya ilk köç baş tutub.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyev Azərbaycan xalqına qarşı töredilmiş soyqırımının beynəlxalq səviyyədə tanidlılması və Xocalı faciəsi qurbanlarının əziz xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə "Xocalı şəhərində Xocalı Soyqırımı Memorial Kompleksinin yaradılması haqqında" 2025-ci il fevralın 25-də Sərəncam imzalayıb.

Yeniləşən Akademiyanın yeni

Fevralın 20-də AMEA-nın Rəyasət Heyetinin binasında Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Ümumi yığıncağı keçirilib.

Tədbirdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının Humanitar siyaset, diaspor, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsinin müdürü **Fərəh Əliyeva**, Elm və təhsil naziri **Emin Əmrullayev**, Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin sədri **Anar İsgəndərov**, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının sədri **Famil Mustafayev**, Azərbaycan Elm Fondunun icraçı direktoru **Mehriban İmanova**, Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti **Aktotu Raimkulova**, Türkiye Elmlər Akademiyasının (TÜBA) prezidenti professor **Müzəffər Şəker** (onlayn), CXR Hon-Kong Kore Akademiyasının idarə Heyetinin üzvü professor **Li Lei** (onlayn), AMEA-nın Rəyasət Heyetinin üzvləri, millet vəkili, Akademiyanın həqiqi və müxbir üzvləri, AMEA-nın və ehtət etdiyi elmi müəssisə və təşkilatların direktorları, ali təhsil müəssisələrinin rektorları, respublika üzrə 2024-cü il ərzində əldə edilmiş mühüm elmi nəticələrin müəllifləri iştirak ediblər.

Əvvəlcə 2024-cü ilin yekunlarına həsr edilmiş elmi nailiyyətlər sərgisinə baxış olub.

Iclası AMEA-nın prezidenti akademik **İsa Həbibbəyli** açaraq Ümumi yığıncağın gündəliyindəki məsələləri diqqətə çatdırıb.

Sonra Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib.

Daha sonra görkəmli alim, AMEA-nın müxbir üzvü Rüfət Mirqasimovun xatirəsi bir dəqiqəlik süxutla yad olunub.

Akademiyada təməl isləhatlardan - İnkışaf Konsepsiyasına və Yol Xəritəsinə

Ümumi yığıncaqda **AMEA-nın prezidenti akademik Isa Həbibbəylinin** "Akademiyada təməl isləhatlardan - İnkışaf Konsepsiyasına və Yol Xəritəsinə" mövzusunda məruzəsi dinlənilib.

Akademik Isa Həbibbəyli bildirib ki, 35 gün sonra, martın 27-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının yaradılmasının 80 illiyi tamam olur. Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası bu dövr ərzində çox çətin və şərflü mərhələlərdən keçərək bizim günlərə gəlib çatmışdır.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin Azərbaycan Sovet Respublikasına rəhbərlik etdiyi 1969-1982-ci illərin ölkəmizdə Akademiya quruculuğunuñ intibah dövrü olduğunu deyən akademik Isa Həbibbəyli sonrakı 1983-1993-cü illərdə Azərbaycan cəmiyyətinin digər sahələrində olduğu kimi, Elmlər Akademiyasında da tədrīcən enme ve tənəzzülə meyl proseslerinin müşahidə edilməye başlandığını, nəhayət, 1991-1993-cü illərdə böhran həddinə çatdığını söyləyib. Bildirib ki, Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin 1993-cü ildən yenidən siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra ki 2003-cü ilə qədərki mərhələ yenidən təşkilatlanma və Milli Elmlər Akademiyasının quruculuğu dövrü kimi tarixdən salıb.

Məruzədə qeyd olunub ki, Prezident İlham Əliyevin Türk dünyasının prioritetliyi haqqındaki çağrılarının işığında Felsefə və Sosio-İnsanlılıq İnstitutunda Türk xalqlarının fəlsəfi irsi və müasir fəlsəfəsi şöbəsi, Memarlıq və İncəsənət İnstitutunda Türk sənət tarixi və mədəni irsi şöbəsi, Əlyazmalar İnstitutunda Türk əlyazmalarının tədqiqi şöbələri yaradılıb: "Türk dünyasının temel kitabı olan Mahmud Kaşgarinin "Divanı luğat-it-türk" əsərinin Xalid Seid Xocayev tərəfində orijinalından tərcümə edilmiş nadir əlyazma nüsxəsi 86 ildən sonra aşkar edilib, 3 cildde çap edilmiş və xüsusi UNESCO-nun Baş iqamətgahında Türk dünyası ölkələrinin türkoloq alimləri ilə birlikdə təqdimatının keçirilməsi Akademiyanın 80 illik tarixinin ən əlamətdar hadisələrindən biridir".

AMEA prezidenti Milli Elmlər Akademiyasında 2022-ci ildən etibarən bir çox əsas istiqamətlərdə yenileşmə və isləhatların həyatə keçirildiyini, akademik elmdən məzmunca müstəqil dövlətimizin öz mövqeye çıxardığı reallıqlara dair tədqiqatları daha da genişləndirmək və möhkəmləndirmək üçün adımların atıldığı söyləyib.

Bildirib ki, Karl Marksın formasiyalar nəzəriyyəsinə əsaslanan sovet dövləsəmə prinsiplərindən imtina edilib, sivilizasiyaların inkışaf və ölkənin siyasi-tarixi reallliqlarına əsaslanan, Azərbaycanlılıq üstündə kökləmiş dövləsəmə konsepsiyası işlənilərə zəruriyətindən qərəbən qəbul edilib. Azərbaycan ədəbiyyatının, tarixinin, milli-mədəniyyətimizin, Azərbaycan dilinin çoxəsrlik ortaq inkışaf mərhələləri müəyyənləşdirilib. Sovet cəmiyyətindən qalmış siyasi-tarixi şəxsiyyətlərin unutdurulması metodologiyasının tam eksinə olaraq, elmimizə tarixi şəxsiyyətlərin, hökmardarların, sərkərdələrin, bu vaxta qədər qaçaq-quldur adlandıran xalq qəhrəmanlarının heyati, dövrü, mühiti, mübarizələri və ideyalarının əsaslı şəkildə öyrənilməsi əsas vəzifələrdən biri kimi bəyan olunub.

Həmçinin Azərbaycan elmi tarixinde ilk dəfə olaraq milli fəlsəfə anlayışı elmi dövrüyə getirilib, materialist fəlsəfə ilə yanaşı, idealist fəlsəfənin de öyrənilməsinin örnəkləri meydana qoymulub. Akademiyada sahə ensiklopediyaları yaradıcılığına start verilib, "Hey-

Emin Əmrullayev

Aktotu Raimkulova

Müzəffər Şəker

Li Lei

dərəcəsi olan şəxslərin statusu yox, sonraki fəaliyyəti daha çox diqqətimizdədir

Sonra Azərbaycan Respublikasının Elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev çıxış edərək bildirib ki, iki pilləli doktorantura proqramlarının mahiyyəti kökündən dəyişməli və ən qısa müddətdə kredit əsaslı və strukturlaşdırılmış doktorantura pilləsi hazırlanmalıdır. Nazir müəssisələr tərəfindən Elm və Təhsil Nazirliyinə təqdim edilən faktiki qəbul sayının (doktorant qəbuluna görə) müdafiə edənlərin sayından çox olduğunu deyib. Bildirib ki, elmi tədqiqat müəssisələrinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün Ali Attestasiya Komissiyası ilə birləşdə müəyyən addımlar atılıb. Sözlərin Universal Funksionalılıqla İslənməsi sistemi əsasında SUFI işlək robot modeli işə salınıb.

Akademik Isa Həbibbəyli bildirib ki, ölkə bacısının təsdiq etdiyi Rəqəmsal İnkışaf Konsepsiyasının qarşıya qoyduğu tələblər əsasında Humanitar və İctimai Elmlər sferasında sənət intellektindən və rəqəmsal texnologiyaların istifadə edilməsi üçün eləvə tədbirlər hazırlanaraq həyata keçirilmək dərəcədən tələb olunur. "Elmi dərəcə ilə elmi fəaliyyət arası əlaqəni ciddi şəkildə monitorinq etməyə başlamışq. Elmi dərəcəsi olan şəxslərin statusu yox, sonraki fəaliyyəti daha çox diqqətimizdədir. Otuzaq tələbələr arasında elmi adı alan alim bütün ömrü boyu bu addan istifadə etməlidir. Bütün bunlar artıq razılışdırma mərhələsindən əlavə dövlət programında öz eksini tapacaq", - deyə Emin Əmrullayev əlavə edib.

O, həmçinin fəlsəfə və elmlər doktoru proqramları üzrə həyata keçirilən elmi kadr hazırlığı prosesinin müasir akademiklər hadisələrindən biridir. Nazir son illərdə müvafiq sferada aparılan isləhatların, həyata keçirilən kompleks tədbirlərin nəticəsində elm və təhsilin keyfiyyətə yaxınlaşdırma mərhələsinə qədəm qoymuşunu, elmi məhsuldarlığın yüksəldiğini, müsbət təzahürələrin müşahidə olunduğunu və ölkəmizin beynəlxalq reytinglərdə irəliyişini diqqətə çatdırıb.

tələblərə uyğun təşkili və bu sahədə təhsil formasının yenilənməsinə dair zəruri tədbirlərin görülməsinə ehtiyac olduğunu qeyd edib.

Azərbaycanla bağlı tədqiqatlar aparan sosial və humanitar sahələr üzrə alımların stimulasiyasının vacibliyini vurgulayıb. Nazir qeyd edib ki, nəticəyönümlü maliyyələşmə yeni hazırlanmaqdə olan dövlət proqramının əsasına təşkil edir: "Elmi fəaliyyətin nəticəsinə səyəkən maliyyələşmə ən ədaləti sistemdir. Ayrı-ayrı layihələrin, təqəudişlərin müxtəlif elmi fəaliyyətlərə yönəlmüş müəssisələrə və alimlərə verilməsi planlaşdırılır".

Emin Əmrullayev yeni fəaliyyətə başlayan Qarabağ Universitetində nəticəyə esaslanan maliyyələşmənin arxiv tərtib edildiyini bildirib.

O, son iki il ərzində ali təhsil müəssisələrinin reytinglərde irəliləməsini yüksək qiymətləndirib. Son illərdə Azərbaycanda elm sahəsində aparılan dəyişikliklərdən, isləhatlardan danışan nazir ali təhsil və elmi müəssisələr arasında elaqələrə toxunub.

Nazir son illərdə müvafiq sferada aparılan isləhatların, həyata keçirilən kompleks tədbirlərin nəticəsində elm və təhsilin keyfiyyətə yaxınlaşdırma mərhələsindən əlavə dövlət programında öz eksini tapacaq", - deyə Emin Əmrullayev əlavə edib.

O, həmçinin fəlsəfə və elmlər doktoru proqramları üzrə həyata keçirilən elmi kadr hazırlığı prosesinin müasir

akademiklər hadisələrindən biridir. Nazir son illərdə müvafiq sferada aparılan isləhatların, həyata keçirilən kompleks tədbirlərin nəticəsində elm və təhsilin keyfiyyətə yaxınlaşdırma mərhələsindən əlavə dövlət programında öz eksini tapacaq", - deyə Emin Əmrullayev əlavə edib.

formatda illik Ümumi yiğincağı

Arif Həşimov

İrədə Hüseynova

Əli Abbasov

Sərxan Xavəri

Mircavid Ağalarov

AMEA Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fonduñun mühüm tərəfdasıdır

Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fonduñun prezidenti Aktotı Raimkulova isə çıxışında her kesi rəhbərlik etdiyi qurum adından salamlayıb, fonduñ fealiyyəti haqqında danışdı. AMEA-nın Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fonduñun olduqca mühüm tərəfdaslarından biri olduğunu vurğulayan Aktotı Raimkulova Akademiya ilə birge müxtəlif konfrans ve seminarların keçirildiyini söyləyib.

"AMEA tərəfindən nəşr olunmuş Türk dünyasının görkəmli elm və incəsənət xadimlərinə həsr olunmuş kitablar dan böyük və zengin bir kitabxana yaratmaq mümkündür", - deye vurğulayan Aktotı Raimkulova Parisdə UNESCO çərçivəsində Türk dünyasının ilk ensiklopedik əsəri "Divanü lügət-it-türk" kitabının təqdimatına görə Akademiya rəhbərliyinə minnetdarlığını bildirib. Qeyd edib ki, bugün Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu AMEA ilə birlikde 1926-ci ildə Bakıda keçirilən Birinci Türkoloji Qurultayın 100 illiyinin yüksək səviyyədə keçirilməsi üçün hazırlıq işləri görür.

Aktotı Raimkulova gələcək əməkdaşlıq perspektivi, təşkil olunacaq aşiq sənətinə dair beynəlxalq elmi konfrans haqqında danışdı, Azərbaycan alimlərini bu konfransda fəal iştirak etməyə çağırıb.

Azərbaycan, Türkiye, Özbəkistan, Qırğızistən, Qazaxstan və Türkmenistan alimlərinin six əməkdaşlığı sayesində qarşılıqlı elaqələrin gücləndirilməsi və inkişafına, bundan sonra da mədəni və elmi təşəbbüslerin genişlənəcəyinə inanı bildirib, alimlər uğurlar arzulayıb.

2024-cü Akademik ilin elmi hesabatı

Daha sonra AMEA-nın akademik katibi akademik Arif Həşimovun "2024-cü Akademik ilin elmi hesabatı" mövzusunda meruzəsi dinlənilib.

Akademik Arif Həşimov qeyd edib ki, Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi və mədəni-mənəvi inkişafı baxımdan bir sıra naiyyətlərlər müşayiət olunan 2024-cü il Azərbaycan elmi, o cümlədən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası üçün də uğurlu olmuşdur. Diq-qətə çatdırıb ki, 2022-ci ilin sonlarından AMEA-da başlamış islahatönümlü tədbirlər 2023-cü ildə olduğu kimi, 2024-cü ildə de ardıl və kompleks şəkildə davam etdirilib, məticədə Akademiyanın strukturunu olaraq modernləşdirilib, elmin yeni prioritətləri dövlət siyasetinin strateji hədəfləri və dünya elminin çağırışları ilə uyğunlaşdırılıb, elmin dövlətin sosial-iqtisadi, mədəni-mənəvi və ideoloji siyasetinin həyatı keçirilməsində istirakı ehtemalı dərəcədə gücləndirilib, kadr potensialı mümkün qədər optimallasdırılıb, beynəlxalq elmi əlaqələr genişləndirilib, Akademiyanın hem bey-

nəlxalq səviyyə-də, xüsusən Türk dünyasında, hem də respublikada nüfuzu xeyli yüksəlib.

"Bununla da Akademiyada islahatlar inkinən mərhəlesi özünün mühüm nəticələrini vermiş, keyfiyyətcə yeni idarəetmə və fealiyyət sferasına keçmək üçün əlverişli zəmin yaranmışdır", - deye bildirən meruzəçi vurğulayıb ki,

2024-cü ildə AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatları Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərman və sərəncamları, eləcə də ölkə iqtisadiyyatının, incəsənət və mədəniyyətinin, Azərbaycanın ədəbiyyatı, tarixi və dilinin arasdırılmasına, qorunub saxlanmasına xidmet edən, sosial məsələləri əhatə edən 11 dövlət programının icrasında istirak ediblər.

Akademik Arif Həşimov bildirib ki, 2024-cü ildə ölkə üzrə elde edilmiş mühüm elmi nəticələr respublikanın bütün elm və ali təhsil müəssisələrindən toplanılıb, müvafiq bölmelerde müzakirə edilib və AMEA-nın Ümumi yiğincağından müzakirə edilmək üçün sistemləşdirilərək hazırlanıb. Hesabat ilində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının elmi bölmələri üzrə elmi müəssisələrde 197 problemin 514 mövzusu əsasında 197 elmi-tədqiqat işi aparılıb.

2024-cü ildə elmi müəssisələrdə çalışan alimlər tərəfindən 521 kitab və monografiya, 118 derslik, 3561-i xaricdə (bunlardan 1192-si Web of Science və Scopus bazalarına daxil olan impakt faktorlu jurnalarda) olmaqla 9245 möqale və tezis neşr etdirilib. Elmi işçilərin əsərlərinə 45507 istinad olunub.

Azərbaycan Respublikasında 2024-cü ilin "Yaşıl dünya namine həmrəylik il" elan edildiyini və bu istiqamətdə AMEA tərəfindən genişləşdirilən həyata keçirildiyini dəyen akademik A.Həşimov Akademianın elmi bölmələri, elmi müəssisələri və təşkilatları tərəfindən ümumilikdə 71 tədbirin təşkil olunduğunu, 30 kitab, 32 məqalənin hazırlanıldığını söyləyib.

Həmçinin qeyd edib ki, 11 gün ərzində Bakıda keçirilən BMT-nin İqlim Dəyişiklikləri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasında (COP29) AMEA-nın prezidenti, Rəyasət Heyətinin üzvləri, elmi müəssisə və təşkilatların rəhbərləri, mütəxəsislər həm yerli, həm də beynəlxalq seviyyəli iclaslarda meruzələrə çıxışlar edib, müvafiq məqalələr dərc etdirib, respublikanın külliəvi informasiya vəsitlelərində müzakirələrə, dəyirmi masalarnda, dövlət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlərde istirak ediblər. AMEA-nın Rəyasət Heyətində COP29-un yekunlarına həsr olunmuş iclas keçirilib, iclasda müvafiq qərarlar qəbul olunub.

alı tehsil müəssisələrində 2024-cü ildə aparılmış tədqiqatları və əldə edilmiş mühüm elmi nəticələri yüksək qiymətləndirmək olar.

"AMEA-nın 2025-2030-cu illər inkişaf Konsepsiya və Yol Xəritəsi" layihəsi təsdiq olunub

"AMEA-nın inkişaf Konsepsiya və Yol Xəritəsi layihəsi" haqqında çıxış edən İşçi qrupun rəhbəri, **AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Elm və təhsil şöbəsinin müdürü filologiya elmləri doktoru Sərxan Xavəri** qeyd edib ki, müzakirəyə təqdim edilən "Azərbaycan Milli Elmlər Akademianın 2025-2030-cu illər inkişaf Konsepsiya və Yol Xəritəsi" iki əsas bölmədən ibarətdir.

Birinci bölmədə dönyanın qlobal çağırışları, dünya elminin yeni inkişaf meylləri, ictimai və humanitar elmlərin yeni inkişaf trendləri, konsepsiyanın əsaslandırılması, hədəfləri, məqsəd və vəzifələri, Akademianın tarixi inkişaf xronikası və yeni hüquqi statusu, elmi-təşkilat fealiyyəti üzrə Yol Xəritəsinin əsas istiqamətləri yer alıb. Bunlardan əlavə, Konsepsiyanın icrası üzrə zaman aradılığı, icra və icraya nəzarət mexanizmləri, monitoring sistemi, netice indiqatorları da burada əksini tapıb. O vurğulayıb ki, bütövlükdə konsepsiyanın birinci bölməsini yaxın beş il müdətində Akademiyada inkişaf proseslərini effektiv və davamlı təşkil etmək üçün elmi-fəlsəfi çərçivə sənədi kimi dəyərləndirmək mümkündür.

S.Xavəri bildirib ki, konsepsiyanın onun hazırlanması və icrası zarurəti qlobal, regional və lokal seviyyələrde olmaqla 3 mühüm amille izah olunur.

Birinci amil müasir dönyanın qlobal inkişaf tendensiyaları, ikinci amil ölkəmizin və regionun yeni geosiyasi reallıqları, üçüncü amil isə respublika elmin yeni inkişaf marhəlesi ilə bağlıdır.

Məruzədə qeyd olunub ki, qarşıya qoyulan hədəflər öz hüquqi əsasını cənab Prezidentin təsdiq etdiyi Akademianın yeni Nizamnaməsindən, mənəvi, əxlaqi cavabdehlik səlahiyyətini isə Akademianın 80 illik tarixindən və tarix ərzində Azərbaycan xalqının sosial tərəqqisində, ictimai fikir tarixində oynadığı müstəsna roldan götürür.

S.Xavəri bildirib ki, konsepsiyanın ikinci bölməsi "Yol Xəritəsi"dir və burada Akademianın inkişafi ilə bağlı müəyyənləşdirilən hadəflərə çatmaq üçün coxsayılı və çoxçəsili tədbirlər əksini tapıb.

"Konsepsiyanın əsas fəlsəfi platforması forsayt, gələcəyi görme metodologiyası təşkil edir. Konsepsiyanada bu metodologiyaya əsaslanaraq yaxın beş iləm inkişafi üzrə mümkün ssenariyalar araşdırılmış, onlara hazır olmaq üçün strategiyalar müəyyənləşdirilmiş, onların icrası mexanizmləri hazırlanmışdır. Konsepsiyanın və Yol Xəritəsinin icrasına Akademianın 6 elmi bölmə, 2 regional bölmə, 10 elmi tədqiqat müəssisəsi, 2 regional elmi mərkəz, 4 təşkilat, 16 Rəyasət Heyəti şöbəsi olmaqla cəmi 40 qurumu icraçı qismində cəlb olunmuşdur", - deye alim diqqətə çatdırıb.

Daha sonra AMEA-nın vitse-prezidenti akademik İrədə Hüseynova, Elm və Təhsil Nazirliyinin idarəetmə Sistemləri İnstitutunun baş direktoru akademik Əli Abbasov və AR Prezidentinin Gənclər mükafatçısı, Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun doktorantı Mircavid Ağalarovun çıxışları dinlənilib. Həmçinin Türkiye Elmlər Akademiyasının (TÜBA) prezidenti professor Müzəffər Şəker və ÇXR Honq-Konq Kore Akademiyasının idarə Heyətinin üzvü professor Li Leinin onlayn çıxışları təqdim olunub.

Sonda "Azərbaycan Milli Elmlər Akademianın 2025-2030-cu illər inkişaf Konsepsiya və Yol Xəritəsi"nən laiyəsi və AMEA-nın Ümumi yiğincənin qərarı təsdiq olunub.

"Heydər Əliyev: şəxsiyyətin miqyası və missiyası" - AMEA-nın yeni nəşri

AMEA-da Ulu Önder Heydər Əliyevin tərcüməyi-halının, çoxcəhətli siyasi-dövlətçilik fəaliyyətinin və mübarizəsinin bütün mərhələlərini əks etdirən "Heydər Əliyev: şəxsiyyətin miqyası və missiyası" adlı fundamental kollektiv monoqrafiya işi qızılı görüb. Həcm etibarilə 610 sahifədən və 5 fəsildən ibarət olan monoqrafiyada Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin mənalı və keşməkəşli həyatı və mübarizəsinin mahiyyəti, tarixi əhəmiyyəti, müasir dövrdəki yeri və rolü elmi cəhətdən əsaslandırılmış şəkildə təqdim edilir.

Ulu Öndərin ömrü salnamesinin şərəfli səhifələri, onun görkəmli dövlət xadimi olaraq dünya siyasi arenasında yeri və mövqeyi, dövlətçilik fəlsəfəsi, Azərbaycanlıq ideologiyasının formalaşmasında, elm və təhsilin, ədəbiyyatın və mədəniyyətin inkişafındaki xidmətləri, milli xarici siyaset modelinin müəyyenleşməsindəki fəaliyyəti, davamlı və məqsədönlü fəaliyyəti real faktlar əsasında əks etdirilib. Kitabda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin müstəqil Azərbaycan dövlətinin inkişafı və ərazi bütövliyümüzün temin edilməsindəki tarixi xidmətləri elmi şəkildə şərh və təqdim olunur.

Monoqrafiyanın müəlliflər heyəti uzun illər ərzində Ulu Önder Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətinin tədqiqi ilə peşəkar səviyyədə məşğul olmuş Milli Elmlər Akademiyasının müxtəlif elmlər tədqiqat institutlarında çalışan tanınmış Azərbaycan alimlərindən ibarətdir.

Monoqrafiyin tədqiqat əsərinin ideya müəllifi AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, elmi redaktoru AMEA-nın akademik-katibi aka-

demik Arif Həşimovdur. Kitab AMEA-nın "Elm" nəşriyyatında çap olunub.

"Azərbaycanın dünya miqyası görkəmli dövlət xadımı" adlanan birinci fəsil akademik İsa Həbibbəylinin "Görkəmli dövlət xadımı Heydər Əliyevin ömrü yolu və mübarizəsi: siyasi portretin miqyası" məqaləsi ilə başlayır. Bu fəsilde akademik İsmayıllı Hacıyevin "Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qüdrəti memarı", fəlsəfə elmləri doktoru Xatire Quliyevanın "Azərbaycan xalqının Ulu Öndəri Heydər Əliyev: dövrü və dünyagörüşü",

tarix üzrə fəlsəfə doktoru Cəbi Bəhrəmovun "Azerbaycan Respublikasının neft stratejiyası. "Əsrin müqaviləsi", fəlsəfə elmləri doktoru Füzuli Qurbanovun "Ümummilli Liderlik missiyası", akademik Yaqub Mahmudovun "Azerbaycanı dünya meridianlarına çıxaran dahi", fəlsəfə elmləri doktoru İlham Məmmədzadə və siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Sənan Həsənovun "Heydər Əliyevin siyasi fəaliyyətində müstəqil dövlətçilik fəlsəfəsi", tarix elmləri doktoru Mehman Süleymanovun "Heydər Əliyevin milli təhlükəsizlik və ordu quruculuğu sahəsində fəaliyyəti", akademik Rasim Əliquliyev, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru Rasim Mahmudov və dissertant Gülnar Paşayevanın "Heydər Əliyevin Azerbaycanda informasiya cəmiyyətinin formallaşmasında rolü", fəlsəfə elmləri doktoru Rəna Mirzəzadənin "Heydər Əliyev və Azərbaycanda gender siyaseti" mövzusunda məqalələri yer alıb.

"Azərbaycanlıq ideologiyasının banisi" adlı ikinci fesilde "Heydər Əliyevin siyasi irsi və Azərbaycanlıq" (tarix elmləri doktoru Eynilla Medetli), "Heydər Əliyev və Azərbaycanın dövlət dili siyaseti" (akademik Möhsün Nəğısoylu) və "Heydər Əliyev və Cənubi Azərbaycan" (AMEA-nın müxbir üzvü Musa Qasımovun "Müstəqil Azərbaycan" mövzusunda məqalələri verilib.

Üçüncü fəsil "Azərbaycanın elm və təhsilinin böyük hamisi və bələdçi" adlanır. Bu fəsilde akademik İsa Həbibbəylinin "Heydər Əliyev və Azərbaycan elmi", "Heydər Əliyevin akademik heyətlə tarixi görüşü və Akademianın statusu məsəlesi" və "Heydər Əliyevin akademik seçkisi və Akademianın dövlətçilik dərsleri" adlı üç məqaləsi, həmçinin tarix elmləri doktoru Kərim Şükürovun "Heydər Əliyev və Azərbaycan tarixi", tarix elmləri doktoru Ədalət Qasımovun "Heydər Əliyev və Azərbay-

can Respublikasında milli təhsilin inkişafı" məqalelərinə yer verilib.

"Azərbaycanın ədəbiyyat və mədəniyyətində dərin iz qoyan şəxsiyyət" adlanan dördüncü fesilde AMEA-nın müxbir üzvü Tehran Əlişanoğlu və filologiya elmləri doktoru Elnərə Akimovanın "Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı", fəlsəfə elmləri doktoru Xatire Quliyevanın "Azərbaycan xalqının Ulu Öndəri Heydər Əliyevin dövlət idarəciliyi siyasetində milli-mənəvi və ədəbi-estetik dəyərlər strategiyası", AMEA-nın müxbir üzvü Ərtəgin Salamzadə və sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Xəzər Zeynalovun "Heydər Əliyev obrazı təsviri sənətde" başlıqlı araşdırılmasına yer ayrılib.

Bəsinci fəsil "Xarici siyasetin Heydər Əliyev modeli" məsələsinə həsr edilib. Bu bölmədə AMEA-nın müxbir üzvü Musa Qasımovun "Heydər Əliyevin xarici siyaset kursu: Qələbə diplomatiyası", akademik Gövhər Baxşəliyevanın "Heydər Əliyev və Şərq", tarix elmləri doktoru Güllü Yoloğlunun "Heydər Əliyev və türk dünyası" adlı məqalələri toplanıb.

Monografiyanın "Nəticə" hissəsini akademik İsa Həbibbəylinin "Müstəqillik yollarında: Heydər Əliyevdən - İlham Əliyevə" məqaləsi əhatə edir.

Qeyd edək ki, "Heydər Əliyev: şəxsiyyətin miqyası və missiyası" adlı fundamental monoqrafiyanın plan-prospekti və müəlliflər heyəti AMEA Rəyasət Heyətinin iclasında müzakirə edildikdən sonra müvafiq qərar əsasında hazırlanaraq nəşr edilib.

"Heydər Əliyev: şəxsiyyətin miqyası və missiyası" görkəmli dövlət xadımı Heydər Əliyevin keşməkəşli və mənalı həyatı və mübarizə yolu na, Ulu Öndərin çoxcəhətli fəaliyyətinin əsas istiqamətlərinə həsr edilmiş ilk fundamental monoqrafiyadır.

AMEA-da aparılan islahatlar mərkəzdən regionlardakı elmi qurumlara doğru genişlənir

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin növbəti iclası keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, Rəyasət Heyətinin üzvləri, Rəyasət Heyəti aparatının şöbə müdürü, həmçinin AMEA-nın Naxçıvan və Gəncə bölmələrinin, eləcə də Şəki və Lənkəran Regional Elmi Mərkəzlərinin rəhbərləri və emekdaşları iştirak ediblər.

Iclasa giriş sözü ilə akademik İsa Həbibbəyli açaraq tədbirin gündeliyi barədə məlumat verib.

Əvvəlcə AMEA-nın müxbir üzvü Əbülfəz Quliyeva 75 illik yubileyi münasibətə AMEA-nın Fəxri fərmanı təqdim olunub.

Daha sonra iclasda bir sıra elmi-təşkilat məsələlər müzakirə edilib.

Iclada müzakirəyə çıxırlan ilk məsələ AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin Rəyasət Heyətinin tərkibinin təsdiq edilməsi haqqında olub.

Akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, AMEA-nın yeni Nizamnaməsinin və AMEA Naxçıvan Bölməsinin yeni Nizamnaməsinin müvafiq bəndlərinə uyğun olaraq, bölmənin Rəyasət Heyətinin yeni tərkibinin formalasdırılması məqsədi ilə seçki keçirilib və natićələrdən irəli gələrək AMEA-nın Rəyasət Heyəti qarşısında vəsətət qaldırılıb. Akademik İsa Həbibbəyli Naxçıvan Bölməsinin Rəyasət Heyətinin tərkibini iclasda təqdim etdilən yeni tərkibini iclas iştirakçılarından diqqətliyən təqdirib.

AMEA rəhbər bölmənin Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının və Həmkarlar Təşkilatının sədrələrinin məşvərəti statusda Naxçıvan Bölməsinin Rəyasət Heyətinə daxil edilməsi təklif edib.

AMEA-nın Rəyasət Heyəti tərəfindən səsləndirilən təkliflər nəzərə alınmaqla Naxçıvan Bölməsinin Rəyasət Heyətinin yeni tərkibini təsdiqlənilər.

Həmçinin filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Rəşad Zülfüqarov yenidən Naxçıvan Bölməsinin Rəyasət Heyəti-

Daha sonra AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., akademik Gövhər Baxşəliyeva İran İslam Respublikasının paytaxtı Tehrandan III Xəzər İqtisadi Forumunda iştirakı barədə məruzə ilə çıxış edib.

Xəzər İqtisadi Forumunun keçirilme tarixi barədə məlumat verən akademik Gövhər Baxşəliyeva Forumun iştirakçı dövlətlər arasında iqtisadi-ticari əməkdaşlığın aktual məsələlərinin müzakirəsi üçün mühüm platformaya çevrildiyini, Xəzəryanı dövlətlərin başçıları tərəfindən sülh, məhrəb qonşuluq və səmərələr beynəlxalq əməkdaşlıq dəhlizi kimi dəyərləndirildiyini söyləyib. Qeyd edib ki, III Xəzər İqtisadi Forumunda bir sıra mühüm məsələlərə toxunulub, Xəzəryanı dövlətlərin enerji sahəsində əməkdaşlığının artırılması zəruri olduğunu bildirilib.

Akademik Forum çərçivəsində keçirilən "Xəzər ölkələrinin elmi və texnoloji eməkdaşlığına dair" sessiyada özünün və AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Xarici əlaqələr və beynəlxalq elmi təşkilatlarla iş şöbəsinin müdürü dosent Esmira Əlirzayevanın iştirak etdiyini və bir sıra aktual təkliflərin səsləndirildiyini diqqətliyən təqdirib.

Rəyasət Heyəti tərəfindən akademik Gövhər Baxşəliyevanın məruzəsi yüksək qiymətləndirilib və müvafiq tapşırıqlar verilib.

Çıxışının sonunda bildirib ki, atılan bu addımlar ümumilikdə Azərbaycan elminin inkişafına xidmət edir və alımlarımız də öz növbəsində elde etdikləri uğurlarla dövlətimizin inkişafına özlərinin töhfəsini vermiş olurlar.

Xocalı soyqırımı və suverenliyimizin bu günü

Fevralın 25-də AMEA-nın Əsas binasında Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümüne həsr olunan "Xocalı soyqırımı və suverenliyimizin bu günü" mövzusunda tədbir keçirilib.

AMEA Rəyasət Heyəti, AMEA Azad Həmkarlar İttifaqı, YAP Yasamal rayon Təşkilatı, Mərkezi Elmi Kitabxana, Akademianın Gənc Alim və Mütəxəssisler Şurası və Fəlsəfe və Sosio-İntelijensiya İnstitutunun birge təşkilatçılığı ilə gerçekleşən tədbirdə AMEA-nın əməkdaşları ilə yanaşı, YAP Yasamal Rayon Təşkilatının və Yasamal rayon İcra Hakimiyyətinin nümayəndələri, şəhid ailələri və qaziler iştirak ediblər.

Əvvəlcə Dövlət Himni səsləndirilib, respublikamızın ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olan şəhidlərimizin və Xocalı faciəsi qurbanlarının əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükütlə yad edilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti akademik Isa Həbibbəyli Xocalı soyqırımının Azərbaycan tarixinin bir dəhşətli və faciəli səhifələrdən biri olduğunu söyləyib, hadisənin səbəbi və nəticələri barədə iştirakçılar etrafı məlumat verib. O, Xocalı faciəsinin hər il ölkəmizlə yanaşı, onun hüdudlarından kənarda yaşayan soydaşlarımız tərəfindən xalqımızın qəhrəmanlıq mübarizəsinin bir səhifəsi kimi qeyd edildiyini bildirib.

Bu faciəye ilk dəfə hüquqi-siyasi qiyəmetin Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən verildiyini deyən akademik Isa Həbibbəyli vurğulayıb ki, Ulu Önder ermənistanın Azərbaycana qarşı heyata keçirdiyi soyqırımı ve terror siyasetinin maliyyətinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının xarici siyasetdə mühüm vəzifelərdən biri kimi müəyyənmişdir. Onun təşəbbüsü ilə 1994-cü il fevralın 24-də Milli Məclis "Xocalı soyqırımı günü haqqında" qərar qəbul edib, beynəlxalq ictimaiyyəti erməni terrorizmə qarşı təsirli tədbirlər görməyə çağırıb.

AMEA rəhbəri bu gün dönyanın bir çox ölkələrində erməni milletçilərinin törətdikləri bu qırğıının soyqırımı aktı kimi tanındığını bildirib. O, Xocalı ha-

qıqtərlərinin dünya ictimaiyyətine çatdırılması, bu qanlı hadisəyə obyektiv qiymət verilməsi istiqamətində Heydər Əliyev Fonduñun fəaliyyətini xüsusi qeyd edib. Vurğulayıb ki, Fondun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə heyata keçirilen "Xocalıya ədalət!" kampaniyası bu soyqırımının tekə xalqımıza qarşı deyil, bütövlükde insanlıq, bəşəriyyətə qarşı yönələn ən ağır cinayətlərdən biri kimi tanıdlımlaşmış baxımdan mühüm işlər həyata keçirmekdədir.

"2020-ci ildən etibarən Xocalı faciəsi dərin hüzn və böyük kədərlə yanaşı, həm de milli qürur hissə ilə de keçirilir", - deyə bildirən akademik Isa Həbibbəyli Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin uzaqqorən siyaseti, güclü ordumuzun rəşadəti sayəsində tarixi ədalətin bərəqərə olduğunu, Xocalının, Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun əsl sahiblərinə qaytarıldığını vurğulayıb. AMEA rəhbəri qeyd edib ki, Prezident İlham Əliyev Qarabağ zəferini Azərbaycan xalqına qazandırmaqla, torpaqlarımızı işğaldan azad etməklə Xocalının yeni səhifəsinin yazılmasını əsasını qoyub. Bu, tariximizin unudulmayan şanlı səhifəsidir. illər keçidkə bu hadisənin qiyməti və əhəmiyyəti daha da artacaqdır.

Prezident İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi ilə Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda, o cümlədən Xocalıda geniş-miqyaslı bərpa-quruculuq işlərinin aparıldığını, Böyük Qayıdış Programının uğurla həyata keçirildiyini söyləyən akademik Isa Həbibbəyli bir neçə gün önce ölkə başçısının Qarabağa səfəri çərçivəsində Xocalıda da olduğunu və Balıca kəndində sakinlərlə əsəmisi görüşlər keçirdiyini xatırladıb. Bildirib ki, ümumiyyətdə işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə aparan geniş-quruculuq işləri, eldə olunan nəticələr Azərbaycanın iqtisadi qüdrətinin əyani təzahürü, tökülen qanın yerde qalmamasının ən yaxşı sübutudur.

AMEA prezidenti hazırda Xocalıda yeni həyatın başlangıcını və artıq insanların öz doğma torpaqlarına geri

döndüklerini qeyd edib. Vurğulayıb ki, bu, əsası Ulu Önder Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və Prezident İlham Əliyev tərəfindən yeni inkişaf səviyyəsinə qaldırılan Azərbaycan dövlətçiliyinin böyük tarixi hadisəsidir.

Xocalı hadisəsini derindən öyrəmeyin Elmlər Akademiyasında fəaliyyət göstəren alimlərin mənəvi borcu olduğunu söyleyən akademik Isa Həbibbəyli dövrün çağırışlarını nəzəre alaraq Abbasqulu Ağa Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya Institutundan Qarabağ mühərabəsinin tarixi və Böyük Qayıdış hərəkatı söbəsinin yaradıldığını diqqətə çatdırıb. O, AMEA-nın digər institutlarında da Qarabağ hadisəleri ilə bağlı geniş-miqyaslı elm-tədqiqat işlərinin aparıldığını, yeni kitabların nəşrə hazırlanırdığını bildirib. Qeyd edib ki, əsas hədəf ölkəmizin müxtəlif dövrlərdə itirilmiş torpaqlarının tarixinin araşdırılaraq bugünkü nəsillərə olduğu kimi çatdırılması və onların tarixin ibret dərslerindən lazımi nəticələr çıxarmasıdır. Gənclərimiz bu faciələrin nəticələrini, eləcə də Xocalı-nın ağırli tarixini bilməlidir.

Daha sonra AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanası tərəfindən hazırlanmış Xocalı soyqırımı barədə məlumatların eks olunduğu slayd nümayiş etdirilib.

Tədbirdə, həmçinin AMEA Azad Həmkarlar İttifaqının sədri siyasi elmlər üzrə fəlsəfe doktoru, dosent Sənan Həsənov, YAP Yasamal Rayon Təşkilatının sədri Bəxtiyar Nəbiyev, Yasamal rayon İcra Hakimiyyətinin Vətən mühərabəsi iştirakçıları və şəhid ailələri ilə işin təskili söbəsinin müdürü, Vətən mühərabəsi iştirakçı, ehtiyatda olan polkovnik-leytenant Samir İslimiyev, AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanasının Bibliograqfiya şöbəsinin müdürü f.ü.f.d. Ayten Əliyeva və AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun Gənc Alim və Mütəxəssisler Şurasının sədri, böyük elmi işçi Arzu İsləməndərəzadə çıxış edərək Ermenistanın hərbi-siyasi ciyənlər, tariixən həyata keçirdiyi işgalçılıq siyaseti barədə danışıb, Xocalı soyqırımı dehşətlərinin heç zaman unudulmayacağı bildiriblər.

Soyqırım Həqiqətləri Tanıtma İctimai Birliyinin Koordinatoru, Xocalı Soyqırımının canlı şahidi Mürvət Məmmədov isə şahidi olduğu hadisələrdən danışıb. O, 14 yaşında olarkən Xocalıda töredilən qətlam zamanı girov götürüldüğünü və dəhşətli gecəde atasını və qardaşlarını itirdiyini söyləyib. Mürvət Məmmədov həmin ağrılı və acılı günlərin indi də gününün öndən canlandıığını bildirib. Qeyd edib ki, artıq bütün şəhidlərimiz, Xocalı soyqırımı qurbanlarının qisası alınıb: "44 günlük ikinci Qarabağ müharibəsində Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli Azərbaycan Ordusu tarixi Zəfərə imza atdı. Silahlı Qüvvələrimiz Ermenistan ordusunu diz çökdürdü. Otuzluk torpaq hasarına son qoyuldu və tarixi adəlat bərpa edildi".

AMEA-nın kollektivi Xocalı soyqırımı abidəsini ziyarət edib

Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümü ilə əlaqədar AMEA-nın prezidenti akademik Isa Həbibbəyli, Rəyasət Heyətinin üzvləri, aparatın struktur bölmələrinin rəhbərləri, o cümlədən elmi müəssisə və təşkilatların nümayəndələri, gənc alımları Xocalı soyqırımı abidəsini ziyarət ediblər.

Elmi ictimaiyyətin nümayəndələri soyqırımı abidəsinin önünə gül dəstələri düzərək, faciə qurbanlarının əziz xatirələrini ehtiramla anıblar.

Qeyd edək ki, AMEA-nın bütün elmi-tədqiqat müəssisələri və təşkilatlarında Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümü ilə əlaqədar silsilə tədbirlər keçirilib.

"Məktəb, elm və ədəbiyyat" mövzusunda konfrans

Siyəzən Rayon İcra Hakimiyyəti, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Ədəbiyyat İstifadəçi, Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsi və Quba-Xaçmaz Regional Təhsil idarəesinin birge təşkilatçılığı ilə "Məktəb, elm və ədəbiyyat" mövzusunda konfrans keçirilib.

Konfransdan əvvəl iştirakçılar şagirdlərin rəsmi əsərlərindən ibarət sərgi ilə tanış olublar. Sonra məktəblilər tərəfindən usaq ədəbiyyatının tanınmış nümayəndələrinin əsərləri əsasında hazırlanmış səhnəciklər təqdim edilib. Bu səhnəciklər həm eyləncəli, həm də maarifləndirici olub, iştirakçılarla ədəbiyyatın gənc nəsil üzərindəki təsirini bir daha göstərib.

Konfransda çıxış edən AMEA prezidenti akademik Isa Həbibbəyli akademianın Ulu Öndər Heydər Əliyevin şəxsiyyətini eks etdi. Rəsədini və 10 cildlik nəzərdə tutulan, həzırda 7 cildi çapdan çıxmış "Azərbaycan ədə-

biyyati tarixi" kitabını məktəbin kitabxana fonduna hədiyyə edib.

Milli Məclisin Elm və Təhsil Komitəsinin sədri professor Anar İsləməndərov çıxışında hə-

zaman aktual olan elm, məktəb və təhsilin əhəmiyyəti məsələlərinə toxunub.

Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İstifadəçi, Uşaq Ədəbiyyatı şöbəsinin müdürü, filologiya elmləri doktoru və Milli Məclisin deputati Elnara Akimova çıxış zamanı bildirib ki, regionlarda mütləqələri gücləndirmək önemli məsələlərindən biridir və inamlı gelaceyin təməl prinsiplərindən. Gənc nəslin savadlı, mütləqəli, vətən-pərvərlik ruhunda yetişməsi üçün belə tədbirlər və təşəbbüs lərə çox ehtiyac var.

Daha sonra tədbirdə iştirak edən şəhid övladlarına kitablar hədiyyə edilib. Həmçinin uşaq yazıçıları Zahid Xəlil və Nurlana İsləq, Sumqayıt şəhər 35 nömrəli tam orta məktəbin müəllimi Nigar Vəliyeva məktəblilərə kitablar hədiyyə edilib.

Sonda Siyəzən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Novruz Novruzov konfransın təşkilində fəal iştirak edən müəllimlərə fəxri fərمانlar təqdim edilib.

Bu konfrans bütün iştirakçılar tərəfindən kitabın və ədəbiyyatın təhsildəki rolunu və gənc nəslin mədəniyyət və elm sahəsinə olan marağını daha da artırmağa yönəlmış əhəmiyyətli bir təşəbbüs kimi qiymətləndirilib.

Azərbaycan elmində akademik tədqiqat ənənə və təcrübəsi

Akademianın indiyə qədər topladığı təcrübə bizim üçün əzizdir, onu qoruma, saxlamalıyıq.

**Heydər ƏLİYEV,
Ümummilli lider**

Fevralın 20-də AMEA-nın ümumi yığıncağının keçirilməsi və orada müzakirə edilən məsələlər, əslində, ölkənin elmi camiyyəti üçün hadisədir. Hər şeydən önce, cəmiyyət AMEA-nın 2024-cü ildə fealiyyətinin qiyamətləndirilməsindən maraqlıdır. Təşkilatın bu müddədə apardığı tədqiqatlar, elmi fealiyyətin təşkili ilə bağlı həyata keçirdiyi programlar, ölkənin sosial, mədəni, siyasi, elmi həyatında iştirakı kimi məsələlər, əlbəttə, bütövlükde, Azərbaycan üçün əhəmiyyətlidir. Başqa bir tərəfdən, AMEA-nın illik fealiyyəti ölkədə gedən sürətli islahatlar, yeniləşmələr, strateji inkişaf kursunun həyata keçirilməsi prizmasında da maraqlıdır.

Bunlarla yanaşı, AMEA 2025-2030-cu illəri nezdə tutan Strateji Inkişaf Konsepsiyası və "Yol xəritəsi"ni de təqdim etdi. Təşkilatın ictimai və humanitar bölmələrinin ümumi hesabatı fonunda bu məsələ AMEA miqyasını aşaraq bütövlükde, Azərbaycan elminin qarşısındaki 5 il müddətində inkişafı baxımından çox əhəmiyyəti görünür. Cənubi Strateji Inkişaf Konsepsiyası və "Yol xəritəsi" AMEA-nın qarşısındaki 5 il müddətində fealiyyətinə həm elmin geniş inkişafı, həm də bu prosesin ölkənin strateji inkişafı kursuna hansı faydaları verəcəyi baxımından böyük aktuallıq kəsb edir.

Bu sənədlərlə ölkənin baş elmi təşkilatının ümumi yığıncağının akademik elmi tədqiqatın dövlət, elmi mühit, təhsil və bütövlükde, ictimaiyyət üçün lazımlığı və aktuallığı ilə bağlı bir neçə mesaj verdidi. Həmin mesajlar üzərində bir qədər geniş dayanmaq üçün elmi baxımdan əhəmiyyəti olan bir neçə anlayış izah etmek lazımlı gelir. Cənubi yalnız bu halda ümumi yığıncağın tarixi, elmi mənası və dövlət quruluşunda elmin iştirakı haqqında ciddi nəzəri əsaslandırılmış təsəvvür əldə etmeyin mümkünliyünü inanırıq.

Bunun üçün Azərbaycan elmində "akademik tədqiqat ənənəsi", "akademik tədqiqat təcrübəsi" və "akademik araşdırma kültürü" kimi anlayışların yeri və rolü üzərində qısa dananmağa ehtiyac vardır.

Akademik tədqiqat ənənəsi

Burada "ənənə" dedikdə, hər hansı hadisənin (və ya prosesin) müəyyən qaydalar kompleksi vasitəsilə nəsillərdən-nəsilləre keşintisiz ötürülməsi başa düşülür. Ümumi seviyyədə "ənənə" latınca "traditio" dandır ki, "ötürmə" mənasını verir. Deməli, bizim interperetasiyada "akademik tədqiqat ənənəsi" ümumi seviyyədə "tradito" məna çalarları sərhədini aşırı. Bu baxımdan, bütövlükde, elmi ənənə elmi təcrübənin toplanması, saxlanması və ötürülməsi mexanizmlərin sistemimdir. Burada elmin özünxəs normaları, dəyerləri, problemlərin qoyuluşu və həlli nümunələri ayrıca yer tutur. Onu da vurğulayaq ki, qeyd olunan əsərlər mədəniyyət sxemi, kültür fenomeni və bütövlükde, mədəniyyət növü kontekstində elmi ənənənin elementləri ola bilər.

Ümumilikdə, dünya elmi tarixində elmi ənənəyə farqli yanaşmalar olmuşdur. Bu sıradan, adətən, S.Tulmin, P.Feyerabend, T.Kun, İ.Lakatos, M.Polani və digərlərini xatırlamaq olar. Burada başlıca fərqli elmi ənənəni konkret olaraq hansı faktor və ya faktorlara görə müyyənəşdirməkdən ibarətdir.

Bu qısa ümumünəzəri izahların fonunda biz "akademik tədqiqat ənənəsinə" konkret məna veririk. Akademik tədqiqat ənənəsi konkret ölkəde tarixen özünü göstərən və nesillərdən-nəsillərə keşintisiz ötürürlənən elə araşdırma qaydalarının kompleksidir ki, bütövlükde, "akademiklik" anlayışının məna yükü çərçivəsində vahid bucaq altında baxıla bilir. Nəzəri konstruksiyani mürəkkəbləşdirmədən Azərbaycan nümunəsində akademik tədqiqatı və onun ənənəsini izah edək.

Azərbaycanda akademik tədqiqat tarixi onun tam mənasında ənənə olduğunu sübut edir. Cənubi burada həm "akademiklik" anlayışının konkret anlamı mövcud olmuşdur, həm də bu anlam çərçivəsində tədqiqat nəsillər-

I məqalə

dən-nəsillərə akademiyalar vasitəsilə ötürülmüşdür. Mənbələr göstərir ki, bu prosesin təmelində iki kültür faktoru durur. Onlardan biri yunan akademik tədqiqatlarının rasionallığıdır. Digeri isə Azərbaycanın müsəlman mədəniyyət sisteminde coğrafi məkan olaraq mövcud olmasıdır. Neticədə uzun müddət Azərbaycan akademiyalarında yunan akademizminin dünyəvi rasionallığı ilə İslami dəyərlərin elmi və kültürel anımanın sintezi əsas fealiyyət istiqaməti olmuşdur. Qısaca olaraq, tarixi faktlara baxaq.

Faktlar nələri deyir

Burada bu sətirlərin müəllifinin "AMEA inkişaf və yeniləşmə yollarında" adlı monoqrafiyada olan materiallardan istifadə edilmişdir. Hər bir faktın mənbəyi monoqrafiyada göstərilmişdir.

Beləliklə, mənbələr göstərir ki, Azərbaycanın indiki coğrafi-mədəni məkanında Bizansda akademiyalar ləğv ediləndən sonra (V əsrde Edessa, VI əsrde Afina akademiyaları ləğv edilmişdir) çox sayıda akademiya yaranmışdır. Ulu önder Heydər Əliyevin bu bağlılığından bir kələmən çok mətbələrdən xəber verir. Heydər Əliyev öyrərdi ki, "çoxəsrlik tariximiz özümüz böyük elmi və görkəmli alımları ilə məşhurdur".

Doğrudan da, qədimdən Azərbaycanın coğrafi-mədəni məkanında folklor, ədəbiyyat, fəlsəfə, riyaziyyat, etika, coğrafiya, fizika, kimya, tibb və s. elm sahələri mövcud olmuş və onlar hətta bir-biri ilə qarşılıqlı elaqədə inkişaf etmişdir. Ancaq tədqiqatlarda qeyd olunur ki, "Azərbaycanın tarixi ərazisində ilk yazılı elmi əsərlər isə İslam dininin qəbulundan sonra dövrədə rast gəlinir. IX əsrə məşhur "Hikmat evi" ("Beytül-hikmet") adlı Bağdad Akademiyasının meydana gəlmesi müsəlman sivilizasiyasında, o cümlədən Azərbaycanda elmin inkişafına ciddi təkan vermişdir. Bu, öz dövrü üçün güclü elmi kadrları olan, müxtəlif elm sahələrini - riyaziyyat, tibb, biologiya, astronomiya, həndəsəni öyrənən elm ocağı idi".

Orta əsrlərdə Ərdəbil, Təbriz, Xoy, Naxçıvan, Şamaxı, Marağa, Urmiyə və digər şəhərlərdə çoxsaylı elmi mərkəzərə fealiyyət göstərmişdir. Nəsiməddin Tusinin Marağa rəsədxanası dünyada məşhur idi. Orada müxtəlif ölkələrdən gəlmiş insanlar elm öyrənir və vətənərində N.Tusi rəsədxanasının elmi tədqiqat ənənəsini davam etdirirdilər. Onu vurğulayaq ki, N.Tusinin elmi mərkəzi akademik tədqiqatın şərtləri daxilində fealiyyət göstərirdi. Orada indi akademik fealiyyət üçün lazımlı olan elmi-metodoloji və maddi-texniki struktur mövcud idi. "Nəsiməddin Tusinin təşkil etdiyi alımlar yüksələr, müasir dildə desək, akademiyasının Rəyasət Heyati Təbriz şəhərində yerləşirdi". Ayrıca şəhərcikdə tələbələr və tədqiqatçılar üçün əsərlər yaradılmışdır.

Dünyada məlumdur ki, öz dövrlerində Xanqanı Şirvani, Nizami Gəncəvi, Fələki Şirvani, Fazıl Şirvani, Əminəddin Müzəffər Təbrizi, Müxəsəddin Səltəni və başqaları deyərlər elmi və bədii-fəlsəfi əsərlər yaratmışlar.

Bir sənədlərde Şamaxı Akademiyası müasir Azərbaycan Respublikasının coğrafi-mədəni məkanında bu qəbilden olan ilk elm mərkəzi hesab olunur. Onu Ömer Osman oğlu yaratmışdı. O, Azərbaycan alimi və həkim kimi tanınmışdı. Şamaxı Akademiyasının tərkibində ciddi araşdırma aparılan tibbi məktəb mövcud idi. Orada xərici tədqiqatçıların da çalıştığı haqqında informasiyalar vardır.

İndi Şamaxı şəhərinin yaxınlığında olan Məlhəm kəndi həmin akademianın dərmanlarını hazırlayan məkan kimi Şamaxı Akademiyasının bugündüməzə libel çatan "mədəni yaddaşı", əlaməti, "tarixi yadigarı"dır. Şamaxı Akademiyasında Ömer Osman oğlu xərici mühənit faktorlarının insan fiziologiyaya və patologiyasında təsirinin öyrənilməsinə çox geniş yerdən verirdi. Bunların içərisində Günəşin təsi-

rindən o qədər danışmışdır ki, onun doğuldugu yer indi də "Dədə Güneş" adı ilə məşhurdur. Ömer Osman oğlunun təşkil etdiyi akademianın nəzdində kimyacılar da fealiyyət göstərirdilər. Ömer Osman oğlu və onun davamlıclarının elmde esas nailiyyətlərindən biri yalnız faktlara və müşahidələrə esaslanmaları və onların dərin təhlilini vermələri idi. Demək olar ki, onun təşkil etdiyi akademianın tibbi şöbəsi birinci növbədə Azərbaycanda klinik tədqiqat metodlarını yaymağa başlamışdır. Əfsuslar olun ki, zəlzələlər və yadəllilərin hücumu nəticəsində Şamaxı Akademiyasından bize gəlib-çatan əsərlər və abidələr məhduddur və elədə olunmamışdır.

XIII əsrde Azərbaycan tarixçisi və məşhur həkimi Reşidəddin Təbrizlər Elmlər Akademiyası yaradır. Burada Çindən, Misirdən, Hindistandan və Qərb ölkələrindən gəlmiş mütəxəssisler işləyirdilər. "Bu akademianın idarələrinin hamısı Təbrizin yaxınlığında "Rübe-Rəsidi" ("Rəsidi kvadrat") adlanan ərazidə yerləşirdi. Akademianın xarabalıqları indi də həmin yerdədir. Burada o zaman alımlar küçəsi, alımlar evi, alımların İsləməsi üçün geniş laboratoriyalar və s. mövcud idi. Bu akademiyada əsas yeri tibb, əczaçılıq, botanika tutmuşdur.

Maraqlıdır ki, həmin akademianın yaxınlığında "Fəxrabad" adlı yerde böyük botanika bağı varmış. Orada akademianın klinikalarında müalicə olunan xəstələr üçün indiki dildə desək, ekoloji cəhətdən təmiz, yüksək keyfiyyətli göy-göyərti və meyvelər becərilmişdir.

"Rəsidi" Azərbaycan alımlarına böyük qiymət verirdi. O, yazırı ki, Aristotel və Platonun öz dövrleri var idi. Indi isə başqa dövrdür. Azərbaycanın dahi həkimlərindən Mahmud ibn İlyas və Mahzabəddin Təbrizi haqqında çox dərişdir.

XV-XVIII əsrlərdə Azərbaycandakı elmi mərkəzlər fealiyyətlərini davam etdirmişdir. Həmin dövrde Əbdürəsəid Bakuvının elmi fealiyyəti çox səmərəli olmuşdur; ölkənin coğrafiyası və təbiəti ilə bağlı əsaslı məlumatlar vermişdir.

XIX əsrde Azərbaycanın şimal hissəsinin Rusiya və Avropa elmi-mədəni mühitine integrasiyaya başlaması ilə akademik tədqiqatlarda yeni dönmə qədəm qoymulmuşdur. Geosiyasi aspektləri yanaşı, akademik elmi fealiyyət istiqamətində də Azərbaycan Qərble Şərqi körpüsü roluunu oynamışdır.

XX əsrde bu tendensiya xüsusi intensivliklə davam etmişdir. 1919-cu ildə Bakı Dövlət Universitetinin yaradılması ilə Avropa ali məktəblərinə azərbaycanlı tələbələrin göndərilməsi üçün yeni imkanlar meydana gəlmİŞdir. Bu da sonrakı mərhələdə Azərbaycanda akademik tədqiqatlarda Qərb, Rusiya və Şərqi elmi araşdırma ənənələrinin sintezini yaratmaq üçün ciddi təkan roluunu oynamışdır. Həmin kontekstdə 1922-1923-cü illərdə yaradılmış Azərbaycan Tədqiq və Tətəbbü Cəmiyyətinin rolu ayrıca qeyd edilməlidir. "Onun əsasında Azərbaycan Dövlət Elmi Tədqiqat İnstitutu yaradıldı (1923). Artıq burada humanitar, təbib elmlərini və Şərqi öyrənən bölmələr vardı. Bu cəmiyyəti və institutu XX əsrde Azərbaycanda akademik tədqiqatların təşkilinə illər formaları hesab etmək olar. Məhz cəmiyyətin bazasında SSRİ Elmlər Akademiyasının Zaqafqaziya filialının Azərbaycan şöbəsi təşkil olundu. Burada rus alımları ilə yanaşı, Ə.Haqverdiyev, B.Cobanzadə, M.Əfəndiyev, A.Tağızadə və başqa alımlar çalışırdılar. 1935-ci ildə həmin şöbə SSRİ EA-nın Azərbaycan filialına çevrildi. Burada Azərbaycanın təbii sərvətlərinin tədqiqinə də xüsusi diqqət yetirildi. O səbədən de Elmi Tədqiqat Neft İstututu və Azərbaycan Elmi Tədqiqat Neft Maşınçayırma İstututu təsis edildi".

Bu proses neticəsində 1940-ci ilə Azərbaycanda 60 elmi müəssisə yaradılmışdır və orada 3 minə yaxın elmi işçi fealiyyət göstərirdi. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, 1945-ci ildə isə Azərbaycan Elmlər Akademiyası təsis edildi.

Bu faktlar bize Azərbaycanda akademik tədqiqat ənənəsinin məzmununu müəyyən etməyə esas vermək yanaşı, AMEA-nın indiki fealiyyətinin məzmun, mahiyəti və məqsədini həmin ənənə kontekstində ümumi yığıncaqla müzakirə edilən məsələlər fonunda təhlil etməyə imkan verir. Burada "akademik tədqiqat ənənəsi" anlayışı ilə yanaşı, "akademik tədqiqat təcrübəsi" və "akademik araşdırma kültürü" anlayışlarını Azərbaycan kontekstində də aydınlaşdırır.

**Füzi QURBANOV,
fəlsəfə elmləri doktoru**

YENİ NƏŞRLƏR

"Naxçıvan Muxtar Respublikası-100"

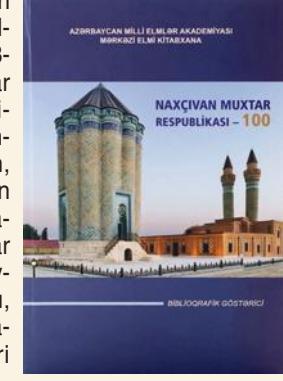
Bibliografik göstərici

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Mərkəzi Elmi Kitabxanası (MEK) Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaranmasının 100 illiyi münasibətlə "Naxçıvan Muxtar Respublikası-100" adlı mövzu bibliografik göstəricisini hazırlayıb.

Bu göstərici, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 30 dekabr 2023-cü il tarixli "Naxçıvan Muxtar Respublikasının 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında" Sərəncamına əsasən, AMEA Rəyasət Heyətinin Tədbirlər Planına uyğun olaraq tərtib edilib. Vəsait Muxtar Respublikanın tarixi, ədəbiyyatı, coğrafiyası, iqtisadiyyatı, kənd təsərrüfatı və digər sahələri ilə bağlı mənbələri özündə birləşdirir.

Bibliografik göstəricisinin elmi məsləhətçisi və "Ön söz"ünün müəllifi AMEA-nın prezidenti akademik Isa Həbibbəyliyidir. Elmi redaktoru MEK-in direktoru texnika elmləri doktoru Hüseyn Hüseynov, redaktörleri Kitabxana işləri üzrə direktor müavini filologiya üzrə felsefə doktoru Şəhla Quliyeva, Bibliografiya şöbəsinin müdürü filologiya üzrə felsefə doktoru Ayten Əliyeva, tərtibçiləri Elmi Bibliografiya sektorunun rəhbəri Nərgiz Novruzova, şöbənin eməkdaşları Aşəf Məmmədova və Rena Cavadovadır.

Bibliografik göstərici regionlunər, alımlar, mütəxəssislər və ali məktəb tələbələri üçün nəzərdə tutulub.

"Qəzənfər Paşayev - 85"

AMEA-n

Dövrümüzün elektron "Əkinçi"si "science.gov.az" portalı 30 yaşında

2025-ci ildə Azərbaycanın ilk veb-sayıtı olan "science.gov.az"ın yaradılmasının 30 ili tamam olur. Bu ilər ərzində portal bir neçə inkişaf mərhələsindən keçərək bugünkü inkişaf səviyyəsinə çatıb, Azərbaycanın ən çox oxunan, istinad olunan portallarından birinə çevrilib.

Həsen bəy Zərdabının 1875-ci ilə nəşrinə başladığı "Əkinçi" qəzeti Azərbaycan dilində milli demokratik və xalq mətbuatının temel daşı olub. İlk dəfə ana dilində yayımlanan bu qəzet xalqı maarifləndirmək, ictimai şüuru inkişaf etdirmək və cəmiyyətde mühüm məsələləri müzakireye çıxmamaq kimi ali missiyani öz üzərinə götürüb. "Əkinçi" sonradan neçə-neçə qəzeti, müxtəlif jurnalistika məktəblərinin yaranmasına yol açıb. Milli radio və televiziyanızın yaranmasında "Əkinçi" qəzetiňin əsasını qoymuşdur. Ənənələrin böyük rolub.

İlk qəzitimizin nəşrindən düz 120 il sonra - 1995-ci ildə "science.gov.az" fealiyyətə başlayıb. Ölkənin informasiya məkanında xüsusi yeri olan bu portal informasiya Texnologiyaları Institutunun mütəxəssisləri tərəfindən "www.ab.az" adı ilə yaradılıb, institutun "AzScience-Net" şəbəkəsinin serverlərində yerləşdirilib. 2003-cü ildə AMEA Rəyasət Heyetinin qərarı ilə "www.ab.az" saytı müasir tələblər əsasında yenidən işlənib, www.science.az portalı adlandırılıb. "Science.gov.az" yarandığı ilk gündən səmərəli fealiyyəti ilə ölkənin elmi-ictimai heyatının dəqiq və dolğun işçiləndirilməsində mühüm xidmətlər göstərib. Portal, təkcə elmi məlumatların yayımı ilə kifayətlənməyərək, həm də alim və mütəxəssislərin əldə etdikləri mühüm nailiyətlərin geniş auditoriya çatdırılmasına, beynəlxalq elmi mühadilənin inkişafına və elmi innovasiyaların təşviqinə mühüm töhfə verib.

Eyni zamanda, müasir texnologiyalardan istifade edərək, dünya informasiya məkanında Azərbaycan elminin tanınmasına geniş imkanlar yaradıb. Burada təqdim olunan eksklüziv müsahibələr, analitik materiallar və elmi araşdırımlar tədqiqatçıların fealiyyətini daha əlçatan formada ictimaiyyətə təqdim etməyə şərait yaradıb.

2015-ci ildə informasiya Texnologiyaları Institutunda "science.gov.az"ın 20 illik yubileyine həsr olunmuş tədbir keçirilib, toplantıda dövlət rəsmiləri, internet-media üzrə mütəxəssisler, tanınmış alim və mütəxəssislər, media nümayəndələri iştirak ediblər. Tədbirdə portalın 20 il ərzindəki fealiyyetine, Azərbaycan elminin işçiləndirilməsi istiqamətinde görülen işlər, həyata keçirilən layihələrə nəzər salınıb, onun gelecek fealiyyəti ilə bağlı geniş müzakirələr aparılıb. Ötən 10 il ərzində portalın işi daha da təkmilləşdirilib, fealiyyəti genişləndirilib.

Müasir dövrümüzün elektron "Əkinçi"si hesab olunan və artıq 30 yaşını qeyd edən "science.gov.az" Azərbaycan dövlətinin elm sahəsində apardığı islahatlar, eləcə də dünyaya və ölkə elmində əldə edilmiş nailiyətlərin təbliği ilə bağlı mühüm tədbirlər həyata keçirir.

Bu il "science.az"ın yubileyi ona görə əlamətdardır ki, 2025-ci ildə həm milli mətbuatımızın 150 illiyi, həm de Azərbaycanın ən böyük elm ocağı olan AMEA-nın yaranmasının 80 ili tamam olur. Bu mühüm tarixi hadisələr təkcə elm və mətbuat tariximizin deyil, bütövlükde Azərbaycan cəmiyyətinin inkişafı baxımından olduqca böyük önəm daşıyır.

Azərbaycan milli mətbati uzun illər ərzində xalqımızın maariflənməsi, ictimai şüurun formallaşması və ictimai fikrin inkişafında mühüm rol oynayıb. "Əkinçi" qəzetiňin nəşri ilə başlayan bu şərəfi yolu sonralar ölkəmizdə zəngin jurnalistika ənənələri formalasdırıb.

Diger tərəfdən, AMEA 80 illik fealiyyəti ərzində Azərbaycan elminin əsas dayağına çevrilib, fundamental və tətbiqi araşdırımların mərkəzi olub. Bu illər ərzində Akademiya ölkəmizin elmi intellektual potensialının formallaşması, elmi nailiyətlərin əldə olunması və Azərbaycan elminin beynəlxalq elm məkanında tanınmasına mühüm töhfələr verib.

Qeyd olunan tədbirlərin "science.gov.az" portalının yubileyi ilə üstüste düşməsi heç də təsadüfi deyil. Bu portal Azərbaycanda elm və ictimaiyyət arasında köprü rolunu oynaraq, tanınmış alim və ziyalilərimizin dünəninin nüfuzlu elmi qurumları ilə əlaqə yaratması, eləcə də elm sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi üçün vasitəçi rolunu oynayır, elm və medianın qarşılıqlı əlaqəsini gücləndirir.

Bu gün AMEA akademik Isa Həbibbəylinin rəhbərliyi ilə yeni məhələdə uğurla inkişaf edir, Azərbaycan elmine mühüm töhfələr verir. Onun təşəbbüsü ilə aparılan innovativ islahatlar, həyata keçirilən məqsədönlü tədbirlər humanitar və ictimai elmlər sahəsinin inkişaf istiqamətlərini müəyyənleşdirir. Daim müasir elmin çağrışlarını rəhbər tutan, yenilikləri dəstəkləyən akademik Isa Həbibbəyli AMEA-da elektron elmin inkişafına, rəqəmsal elmi informasiya resurslarının işlənilməsinə, sənii intellekt texnologiyalarının tətbiqinə, eləcə də elektron sənəd dövriyyəsi sisteminin tətbiqinin genişləndirilməsinə xüsusi diqqət yeti-

rir, strateji addımlar atır. AMEA rəhbərinin göstərişi ilə bu istiqamətdə görülən işlərin sistemli və hərtərəflə icrasını təmin etmək məqsədile AMEA-nın Rəyasət Heyəti aparatında Elektron Akademiya şöbəsi yaradılıb. Bu şöbədə həyata keçirilən işlər nəticəsində elmi müəssisələrin və alimlərimizin beynəlxalq akademik şəbəkələrdə profilleri yaradılıb, elmi nəşrələrin veb-sayıları hazırlanıb, AMEA-nın dövr elmi jurnallarında dərc olunan məqalələrə mərkəzləşdirilmiş qaydada DOI identifikasiator verilib və digər zəruri tədbirlər həyata keçirilib.

Xatırladıq ki, Prezident İlham Əliyevin 2024-cü il 28 dekabr tarixli Sərəncamına əsasən, Azərbaycanda 2025-ci il "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan edilib. Dövlətimizin başçısının Sərəncamının icrasını təmin etmək məqsədile AMEA-nın Humanitar və İctimai Elmlər bölmələri tərəfindən AMEA-nın Tədbirlər planı hazırlanıb. Tədbirlər planında rəqəmsal dövrə suverenlik, konstitusiya və ana dilimiz, suverenlik və müstəqillik ideyalarının Azərbaycan ədəbiyyatında əksi və digər aktual mövzularda tədbirlərin - elmi konfransların, dəyirmi masaların keçirilməsi, həmçinin bir sıra nəşrərin hazırlanması nəzərdə tutulur.

2025-ci ilin əhəmiyyətini göstərən digər mühüm hadisə Prezident İlham Əliyevin bu il yanvarın 16-da "Azərbaycan Respublikasında Rəqəmsal Inkişaf Konsepsiysi"nın təsdiq edilməsi haqqında" Fermanı imzalaması olub. Rəqəmsal dövlətin formalasılması istiqamətində qəbul olunmuş mühüm strateji sənəd olan bu Konsepsiyanın "Konstitusiya və Suverenlik İli"ndə qəbul edilməsi dövlət qurumlarının rəqəmsal fealiyyətin sistemləşdirilməsinə təkan verməklə yanaşı, AMEA-nın da qarşısına mühüm vəzifələr qoyur.

Təbii ki, bütün bu əhəmiyyətli qərarların kontekstində elm və informasiya cəmiyyətinin inkişafı daha çox əhəmiyyət kəsb etməyə başlayır. Elm və texnologiyaların sürətli inkişafı fonunda "science.gov.az" portalının əsas vezifələrindən biri de Azərbaycanın elmi nailiyətlərinin rəqəmsal platformalar vasitəsilə geniş yayılmasını təmin etmək, elm və təhsilin integrasiyasının sürətləndirilmesinə dəstək verməkdir.

Bundan başqa, "science.gov.az" portalı "Konstitusiya və Suverenlik İli" çərçivəsində Azərbaycan elminin milli maraqlar kontekstində inkişafına töhfə vermeli, elm və texnologiyaların ölkənin dayanıqlı inkişafında oynadığı rolu geniş ictimaiyyətə çatdırmalıdır. Bütün bu tədbirlər Azərbaycan elminin dünya elmi məkanında layiqli yer tutmasına xidmət edəcək.

İnanırıq ki, 2025-ci il həm elmin, həm də medianın inkişafında xüsusi rol oynayaraq, Azərbaycan elmi-mədəni həyatında unudulmaz iz buraxacaq. "Science.gov.az" elmi biliklərin cəmiyyətə çatdırılması istiqamətində metbuatin üzərinə düşən sərəlli vezifəni layiqincə yerinə yetirməyə davam edərək bütövlükde informasiya cəmiyyətinin inkişafına mühüm töhfələr verəcək.

Nərgiz QƏHRƏMANOVA
AMEA-nın Rəyasət Heyəti aparatının İctimaiyyətə əlaqələr, metbuat və informasiya şöbəsinin Elektron informasiya sektorunun müdürü

Bir zamanlar Afina yaxınlığında yaşayan mifik qəhrəman Akademinin şərəfinə, bu qəhrəmanın adını daşıyan ərazi də Platon tərəfindən əsası qoymulmuş ilk elmi məktəb "Akademiya" adlandırılıb. XII-XIV əsrlərdə geniş vüsat alan bir çox Qərbi Avropa və Şərqi elmi birliliklərinə və həmçinin, elmi məktəblər və digər elm ocaqlarına da Akademiya adı verilib.

Şərəfli tarixi yol

Aqiller deyirlər ki, Ulu Yaradan Yer üzünün eşrefi sayılan hər bir insan oğlunu müyyən bir missiya ilə bu dünyaya göndərir və kamıl yaratdığı insana digər canlılardan fərqli düşüncə azadlığı da verir. İnsan oğlunun bu dünyadakı əsl missiyasının nədən ibarət olduğunu anlayan və dəyərləndirənlər alı hesab olunur. Tanrı dərgahında məqamları yüksək olan alımlar elə bù dünyadakı nizamın qorunmasında da ən böyük cavabdehli dəşyanı insanlardır. Təsadüfi deyil ki, insanların fəxri Heyrəti peygəmbərimiz Məhəmməd (s.ə.s) deyirdi ki, alımlara hörmət edən, elə bil mən hörmət edib. Elm insanların mədəniyyətinin və dünyabaxışının tərkib hissəsi olmaqla, öz inkişafında bəşəriyyətin ümumi təkamül prosesini, onun davamlı inkişaf meyillərini, ümumdünya tarixi prosesin vəhdətinə əks etdirir.

Azərbaycan elmi mürəkkəb və sürətli tarixi inkişaf yolu keçmişdir. Vaxtın, zamanın zərurəti, diktəsi olan Bakı Dövlət Universitetinin yaradılması milli özündürəkin, özüntüəsdiqin intişar tapması, yenice yaradılmış gənc bir dövlətin "vardır milletimin imzası ləsərlər içində" deməsi idi.

Elmin, təhsilin, milli təfəkkürün, mədəniyyətin inkişafında mühüm rol oynayan Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının yaranması Azərbaycan tarixinin en əlamətdar hadisələrindən biridir.

Respublikanın 1923-cü ilde yaranan ilk elmi qurumu Azərbaycan Tədqiq və Tətəbbö Cəmiyyəti əsas elmi fəaliyyət mərkəzlərindən biri idi. 1929-cu ilde Azərbaycan Dövlət Elmi Tədqiqat İstututu yaranıb. SSRİ EA Zaqafqaziya filialının Azərbaycan şöbəsinin yaradılması ilə elmdə mühüm işlər yerinə yetirilirdi. SSRI Elmlər Akademiyasının Azərbaycan Filialının təşkil edilməsi ilə Azərbaycanın artıq Akademiyada şöbə qismində deyil, filial statusunda fəaliyyət göstərməsinə meydan açılmışdır. Azərbaycan Filialı respublika elmi qüvvələrin təşkilatlanması üçün xeyli dərəcədə müsbət təsir göstərmişdir. 1945-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının yaradılması respublikada elmin təşkilinin formalasmasında böyük və məhsuldar mərhələ idi.

Öz tarixi missiyasını dərindən dərk edən, cəmiyyətin maraqlarını və tələblərini həssaslıqla duyan Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının yarandığı gündən maarif və mədəniyyətin sönməz ocağına, ictimai fikrin hərəkətverici qüvvəsinə çevrilmişdir. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının alımları elmi və peşəkarlıq səviyyəsinin yüksəlləşməsini təmin etməkdən ötrü özlərinə qarşı daim tələbkar olmuşlar. Azərbaycan dövləti de yaxşı mütəxəssislərin vacibliyinə və zəruriliyinə anlayışla yanaşmışdır.

Ulu Önder Heydər Əliyev öz çıxışında qeyd edirdi: "Azərbaycan Elmlər Akademiyası respublikamızın ən yüksək elm müəssisəsidir. O, dövlətə mexsusdur. Bu akademiyanın işi və orada işləyənlərin səviyyəsi, şübhəsiz ki, başqalarından yüksəkdir, yüksək də olacaq. Biz bu akademiyanın hörmətini həmişə qoruyub saxlamalıyıq".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev söyləmişdir: "Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası bu gün çox yüksək səviyyədədir. Çalışmalıq ki, geləcəkde öz işimizle, əməyimizle akademiyaya kömək göstərək, onun bütün məsələlərini həll edək və Azərbaycanda elmin gelecek inkişafına nail olaq".

Cənab President İlham Əliyev AMEA-nın 70 illik yubileyinə həsr olunmuş Ümumi yığıncaqdakı məruzəsində demişdir: "Biz öz tariximizi, bu reallıqları dövri miqyasında daha da dolğun təqdim etməliyik".

Bu dəyərlər fikirlər biz alımları daha da ruhlandırdı. Bu gün AMEA özünün potensialına səykişərək dinamik inkişaf edir, geniş miqyaslı informasiya, mərifət, yaradıcılıq layihələri reallaşdırır, təkcə Azərbaycan müstəvəsində deyil, regional müstəvədə, beynəlxalq səviyyədə nüfuzlu elm mərkəzi kimi öz mövqeyini daha da möhkəmləndirir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Azərbaycanda elmi düşüncənin yaranmasına, inkişafına təkan vermiş və ölkədə elmi-tədqiqat işlərinə başlayan alımları formalasdırıran elm ocağı kimi tarixə düşmüdü. Azərbaycan alımları sanballı töhfələr verən nüfuzlu əsərləri, yenilikləri və ixtilaları ilə elmə şəhərətərəfət etməyələr.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası tarixi zərurətdən yaranmış, ölkəmizin və xalqımızın tərəqqisi yolu mühüm rol oynamışdır. Azərbaycanda cəmiyyətin həyatının müxtəlif sahələrinin inkişaf etdirilməsində, milli ziyalılığın və ictimai fikrin formalasdırılması və dəha da möhkəmləndirilməsində, dövlət müstəqilliği uğrunda mübarizə yollarında Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının böyük xidmətləri var.

Milli Elmlər Akademiyasının ölkəmizin tarixindəki rolü, xidmətləri Azərbaycan xalqının tarixində böyük səhifədir. Çoxəsrlilik tariximizdə böyük elmimiz olubdur. Ancaq Azərbaycan elmi heç vaxt bu qəder mütəşəkkil və bu qəder qüvvəli, güclü, coxsəhəli olmayıb. Müstəqil Azərbaycanın Elmlər Akademiyası bütün elmi potensialı özündə cəmləyərək, xalqımızın yaradıcılıq sahəsində nəyə qadir olduğunu dünyaya göstəribidir".

Azərbaycan elmine her zaman həssaslıqla yanaşan Ulu önder Heydər Əliyev Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının inkişaf etməsinə daim qayıq göstərib. Xalqına dərindən bağlanan, həyatını Azərbaycanın tərəqqisində həsr edən dahi şəxsiyyət Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının fəaliyyətini daim diqqət mərkəzində saxlayıb, onun dünya miqyasında tanınmasına nail olmuşdur.

80 illik yubileyi qeyd edəcəyimiz Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası hazırlıda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev apardığı geniş miqyaslı islahatların işində yeni cəmiyyət quruculuğu istiqmətində və ölkəmizdə müstəqil dövlətçilik ideallarının dəha da möhkəmləndirilməsində yollarında şərəflə və məsuliyyətə addımlamaqda davam edir

"Azərbaycan Türk fəlsəfi və ictimai fikir tarixi (XIX-XX əsrlər)" üçildiliyinin təqdimat mərasimi

AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya Institutunun Türk xalqlarının fəlsəfə fikir tarixi və müasir fəlsəfə şöbəsinin müdürü fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Faiq Ələkbərlinin (Qəzənfəroğlu) "Azərbaycan Türk fəlsəfə və ictimai fikir tarixi (XIX-XX əsrlər)" adlı üçildiliyinin (əlavələrə təkrar nəşrinin) təqdimat mərasimi keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə Fəlsəfə və Sosiologiya Institutunun direktoru, f.e.d., professor İlham Məmmədzadə açaraq üçildiliyinin əlavələrə təkrar nəşrinin çapı ilə bağlı müəllifi təbrik edərək ona yaradılığında uğurlar arzulayıb. Bildirib ki, bu uğur, eyni zamanda Fəlsəfə və Sosiologiya Institutundur.

I.Məmmədzadə qeyd edib ki, üç cildlik kitab olduqca böyük zəhmət hesabına başa gelib, bu kitablarda ma-

raqlı və yeni məqamlar çıxdur, burada müəllifin dəst-xəttinin özünəməxsus olması xüsusi olaraq seçilir və müəllif bu kitablarında zəngin mənbələrdən istifadə etməklə tarixən cavabı verilməyen bir çox suallara aydınlaşdırır.

Sonra Fəlsəfə və Sosiologiya Institutunun elmi işlər üzrə direktor müavini tarix üzrə elmlər doktoru Eynulla Mədəlli öz çıxışında müəllifin əsərlərində Azərbaycan tarixinə, ədəbiyyatın, mədəniyyətinə və s. bütün yanaşma olduğunu, bu mənada kitabların olduqca əhəmiyyət kəsb etdiyini, bu əsərin institutda meydana çıxmamasının vacib amil olduğunu qeyd edib. Müəllif 3 cilddən ibarət olan kitabda çox meharetlə təqiqi etdiyi mövzular arasında məntiqi ardıcılıqlı yarada bilmisdir. Araşdırmaçı alimin gərgin zəhəmetinin behəsi olan bu əsərdə filosof Azərbayan-türk fəlsəfi və ictimai fikir tarixini sistemli şəkilde təhlil etmiş, uğurlu tədqiqat aparmışdır. Burada həm dörvün ictimai-siyasi, mədəni-fəlsəfi mənzərəsini hərtərəflə şe-

kilde araşdırılmış, eyni zamanda bütün bunların fonunda mütəfəkkirlerimizin irsini oxuculara təqdim etmişdir.

Millet vəkili, siyasi elmlər doktoru, professor Hikmet Babaoglu bildirib ki, Faiq Ələkbərlinin üçildiliyi milli birliliyi, bütövlüyümüz ifade etmek, türk ruhunu yenidən canlandırmak baxımdan çox önemlidir. Çünkü dövlət başçısı Prezident İlham Əliyev də çıxışlarında yeni milli ideyanın vacibliyindən, türk ailesindən bahs edir. Ona görə də, institutda bu kimi əsərlərin neşri prezidentimizin ireli sürdüyü məqsədlərə, ideyalara da uyğundur.

Məruzaçılardan fəlsəfə elmləri doktoru Füzuli Qurbanov, siyasi elmlər doktoru, dosent Ramilə Dadaşova, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Səməd Bayramzadə, fəlsəfə elmləri doktoru, prof. Rafail Əhməddli, f.ü.f.d. Məhəmməd Cəbrayılov, f.ü.f.d., dosent Şööt Zeynalov, tarix elmləri doktoru, dosent Vaqif Abışov, ADNSU THİK Kitab Klubunun sədr müavini Azər Bədəlov, f.ü.f.d., dosent Aygün Xəlilqızı, f.ü.f.d., dosent Zeynəddin Şabanov, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Əzizəqəz Ələkbərov və digər iştirakçılar müəllifi təbrik edərək, kitab haqqında fikir və mülahizələrini bölüşüb.

Sonda müəllif Faiq Ələkbərlə təqdimata gələn hər bir kəsə minnetdarlığını bildirib. O deyib ki, bu üçildiliyi əsərəyə getirməkdə əsas məqsədi Azərbaycan xalqının mədəni-fəlsəfi, tarixi bütövlüyü, türk xalqlarının həmrəyliyini ifadə etmək olub.

Azərbaycanda aparılan arxeoloji tədqiqatlar barədə Tokioda elmi sərgi

Yaponiyanın paytaxtı Tokio şəhərində Azərbaycan və Yaponiya arxeoloqlarının əməkdaşlığı çərçivəsində aparılan elmi tədqiqatların nəticəsinə həsr edilmiş elmi tədbirlər silsiləsi keçirilib.

Tədbirlər elmi müzakireləri və Azərbaycanın Qazax rayonunda yerləşen Damcılı mağarasının elmi əhəmiyyətini ixtimaiyyətə tanınan sərginin təşkilini ehtiva edib. Tokio Universiteti və Universitet Muzeyinin dəvəti ilə tədbirlərdə AMEA-nın Arxeoloji və Antropologiya Institutunun elmi işçisi, doktorant Ülviyə Səfərova, Mədəniyyət Nazirliyinin yanında Mədəni İrsin Quronması, İnkışafı və Bərpası üzrə Dövlət Xidmətinin tabeliyində fealiyyət göstəren "Avey" Dövlət Tarix-Mədəniyyət qoruğunun direktoru Səadət Əliyeva və "Keşikçidağ" Dövlət Tarix-Mədəniyyət qoruğunun direktoru Musa Mursaqlıyev de iştirak ediblər.

Azərbaycandan olan ziyaretçilər Tokio Universitet Muzeyinin, həmçinin, Intermediate muzeeyinin (JP Tower Intermediaitheque / IMT) müxtəlif dövrlərə və regionlara aid eksponatları ilə tanış olublar. Eyni zamanda səfər çərçivəsində tədqiqatçılar və alimlərin iştirakı ilə keçirilən elmi seminarda Prof. Yoshihiro Niishiaki Azərbaycanın qərbi bölgəsində aparılan elmi-tədqiqat işləri ilə bağlı geniş məruzə ilə çıxış etdi.

Qeyd etmək lazımdır ki, 2015-ci ildə AMEA-nın Arxeoloji və Antropologiya Institutu, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi və Tokio Universiteti arasında imzalanmış memoranduma esasən Yaponiya - Azərbaycan birge

beynəlxalq arxeoloji ekspedisiyası təşkil edilmişdir. Tədqiqatların başlıca məqsədi - Cənubi Qafqaz regionunun Orta Kür hövzəsində mezoliddən neolitə keçidin tədqiqi ilə yanashı paleolit və mezolit ovçu-yığıcıların sosial-iqtisadi həyatı haqqında məlumat elde etmək idi. 2016-2019-cu və 2022-ci illərdə baş tutmuş arxeoloji tədqiqatlara Yaponiya tərəfdən Tokio Universitetinin professoru, Tokio Universitet Muzeyinin direktoru Yoshihiro Niishiaki rəhbərlik etmişdir. Azərbaycan tərəfdən ekspedisiyaya müxtəlif illerde t.ü.f.d. A.Ə.Zeynalov, t.ü.f.d. M.M.Mansurov və t.ü.f.d. Y. Məmmədov həmrəhbər olublar. Bu qazıntılar Damcılı mağarasının Cənubi Qafqazın nadir çoxtəbəqəli arxeoloji abidəsi olduğunu səbüt etməye imkan yaradıb və bir sıra elmi məsələlərin həllinə öz töhfəsini verib.

UNESCO-nun tədbirində

AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun aparıcı elmi işçisi filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Vəfa Abdullayeva-Nəbiyeva UNESCO-nun STEM karyera yollarının müxtəlifliyi, 2030-cu ilə qədər fealiyyət planı və yol xəritəsinin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı yığıncaqdə iştirak edib.

Tədbirdə Elm, Texnologiya, Mühəndislik və Riyaziyyat (STEM) karye-

ralarında gender stereotiplərinə qarşı çıxmak üçün inklüziv media təmsilçiliyinə ehtiyac məsələləri müzakirə olunub.

Tədbirdə Azərbaycanı təmsil edən UNESCO-nun Elektoral qrupunda ekspert və UNESCO-nun Dünya Dilləri Atası layihəsində koordinator Vəfa Abdullayeva-Nəbiyeva STEM-de müxtəlifliyin dəyişdirici gücünü və müxtəlif perspektivlərini o cümlədən, STEM-in təmin etdiyi bir çox imkanları vurğulayıb.

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli, Dilqəm Tağıyev, İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev, İrade Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Arif Həşimov, Cəmil Əliyev, İsmayıllı Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyin Şükürov

ELAN-MÜSABIQƏ

Dilçilik İnstitutu

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu ştatda vakant olan vəzifəni tutmaq üçün müsabiqə elan edir.

Azərbaycan dilinin tarixi şöbəsi üzrə kiçik elmi işçi - 1 yer,

Müsabiqədə magistrler və filologiya üzrə fəlsəfə doktorları iştirak edə bilərlər. Sənədlər müsabiqənin tələblərinə uyğun olaraq, elan dərc edilən gündən etibarən bir ay müddətində elmi katibliyə təqdim edilməlidir.

Ünvan: AZ1143, Bakı ş., H.Cavid pr., 117, V mərtəbə
Elmi katib: (+994 12) 5372088

"Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin başlandığı məkan - Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi" mövzusunda respublika konfransı

2025-ci ilin oktyabr ayında Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyində "Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin başlandığı məkan - Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi" mövzusunda respublika elmi konfransı keçiriləcək.

Konfransın bölməleri aşağıdakılardır:

Azərbaycan istiqlal mübarizəsi tarixi və ədəbiyyatımız;

Nizami Muzeyində Azərbaycan Cümhuriyyətinin Nazirlər Kabinetinin fealiyyəti və şəxsiyyətləri;

Nizami muzeyinin binasında Azərbaycan Cümhuriyyətinin Xüsusi Təhqiqat Komissiyasının fealiyyəti;

Nizami Muzeyinin Azərbaycan məstəqillik tarixine töhfələri;

Azərbaycan gəncliyinin vətənpərvərlik və dövlətçilik ruhunda təriyəsində muzey ekspozisiyonlarının yeri.

Məqalənin tərtib olunma qaydaları:

Mətn Microsoft Word redaktorunda (.doc, .docx) təqdim edilməlidir;

Məqalənin mətni Azərbaycan, rus və ingilis dillərində açar sözər, xülasə və ədəbiyyat siyahısı daxil olmaqla 7 səhifəyə qədər olmalıdır;

Məqalə Times New Roman - 12 ppt şrifti ilə, sətirlərarası interval - 1,5 olmaqla qazılmalıdır;

Yuxarı sağ künclədə kiçik və tünd şriftle müəllifin adı, soyadı, ondan sonra kiçik və adı şriftle elmi dərəcəsi (varsı), elmi adı (varsı), iş yeri, elektron ünvanı və əlaqə nömrəsi göstəriləməlidir;

Məqalənin adı ortada böyük və tünd şriftle verilməlidir;

Məqalənin metni Azərbaycan dilində yazılırsa ingilis dilində xülasə, ingilis dilində yazılırsa Azərbaycan dilində xülasə; rus dilində yazılırsa Azərbaycan və ingilis dillərində xülasə tələb olunur;

Məqalənin müxtəlif dillərdə olan xülasələri bir-birinin eyni olmalı, məqalənin məzmununa uyğun yazılmalıdır. Xülasədə müəllifin geldiyi elmi nəticə, işin elmi yeniliyi, tətbiqi əhəmiyyəti və s. öz eksini tapşılmalıdır. Hər bir xülasədə müəllifin tam adı göstəriləmeli, həmçinin məqalənin adı tərcümə edilməlidir. Xülasələr 50-100 sözdən ibarət olmalıdır;

Mətnin evvelində məqalənin və xülasələrin yazılıdığı dillərə müvafiq olaraq minimum 5 açar söz göstəriləməlidir; Ədəbiyyat siyahısı əlifba ardıcılığı ilə olmalı, AAK-nın tələblərinə uyğun tərtib edilməli, məqalədə istinadlar düz mötərizə daxilində verilməlidir (məs: [5, s.12]).

Mətnin sehifə parametrləri aşağıdakılardır:

Sağ tərif - 1sm

Sol tərif - 3sm

Aşağı hissə - 2 sm

Yuxarı hissə - 2sm

Məqalələrin qəbul olunması üçün son tarix: 01 iyul 2025-ci il

Təşkilat komitəsi məqalələrin mətnində düzəllşərin edilməsi (ümumi məzmunu dəyişmədən), məruzələrin geri qaytarılması hüququna malikdir.

Təşkilat komitəsi ilə əlaqə:

Ünvan: AZ1001, Bakı şəhəri,

İstiqlaliyyət küçəsi, 53

Tel.: (+994 12) 505 53 14

E-mail: nizamimuzeykonfrans@mail.ru

"Yaşıl dünya naminə biotexnologiya" adlı beynəlxalq konfrans

4-5 iyun 2025-ci il tarixlərində Elm və Təhsil Nazirliyinin Mikrobiologiya İnstitutunun və Hindistan Mikrobioloqlar Cəmiyyətinin təşkilatçılığı ilə "Yaşıl dünya namine biotexnologiya" adlı hibrid formada beynəlxalq konfrans keçiriləcək.

Sözügedən konfrans mikrobioloqları, tədqiqatçılar, sənaye mütəxəssisləri, texnoloqlar, eləcə də mikrobiologiya, farmakologiya və tibb sektorun üzrə nümayəndələrin iştirakı üçün nəzərdə tutulub.

Konfransda aşağıdakı bölmələr nəzərdə tutulub:

- Mikroorganizmlərin müxtəlifliyi və qarşılıqlı əlaqələri;
- Biolojik aktiv maddələrin sintezində mikroorganizmlərin rolü;
- Kənd təsərrüfatı biotexnologiyası;
- Qida biotexnologiyası;
- Su biotexnologiyası;
- Sənaye mikrobiologiyası;

Tətbiqətli mikrobiologiya;

- Mikrobioloji fizioloji;

- Bioenerji və biomühəndislik;

- Farmokogenomika;

- Bitki biotexnologiyası;

- Bitki patologiyası;

- Biomüxtəliflik;

- Mikroorganizm mənşəli antibiotiklər və onların biotexnologiyada tətbiq perspektivi.

İştirakçılar öz konfrans materiallarını ehate edən 200 sözdən ibarət qısa xülasə tə

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

№ 08 (1448)

пятница, 28 февраля 2025 года

Сила в науке...
Низами Гянджеви

ELM
SCIENCE
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı
Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Газета выходит с 1984 года

НАНА: на страже государственности

Состоялось Общее собрание Национальной академии наук Азербайджана

20 февраля в здании Президиума НАНА состоялось Общее собрание Национальной академии наук Азербайджана. В мероприятии приняли участие члены Президиума НАНА, депутаты ММ, действительные члены и члены-корреспонденты НАНА, директора научных учреждений и организаций Академии наук и охватываемых ею структур, ректоры высших учебных заведений, авторы важных научных результатов, полученных в республике в 2024 году.

Гостями мероприятия стали заведующая отделом по гуманитарной политике, вопросам диаспоры, мультикультурализма и религии Администрации Президента Азербайджанской Республики Фарах Алиева, министр науки и образования Эмин Амруллаев, председатель Комитета Милли Меджлиса по науке и образованию Анар Искендеров, председатель Высшей аттестационной комиссии при Президенте Азербайджанской Республики Фамиль Мустафаев, исполнительный директор Азербайджанского научного фонда Мехрибан Иманова, президент Международного фонда тюркской культуры и наследия Акотты Раимкулова, президент Международной тюркской академии академик Шахин Мустафаев, президент Академии наук Турции (TÜBA) профессор Музаффер Шекер (онлайн), член правления Академии Соре (Гонконг, КНР) Ли Лэй (онлайн).

За плечами - славный путь

Вначале мероприятия присутствующие ознакомились с выставкой научных достижений, посвящённой итогам 2024 года.

Открыв мероприятие, президент НАНА академик Иса Габибейли ознакомил всех с вопросами, стоящими на повестке дня. Затем прозвучал Государственный гимн Азербайджанской Республики. Минутой молчания была почтена память выдающегося учёного, члена-корреспондента НАНА Руфата Миргасымова.

Далее на Общем собрании был заслушан доклад президента НАНА академика Исы

Габибейли "От фундаментальных реформ в Академии наук - Концепции развития и Дорожной карты", в котором он сообщил, что 27 марта исполнится 80 лет со дня основания Национальной академии наук Азербайджана, которая за истекший период прошла через сложные и славные этапы развития и дошла до сегодняшнего дня.

От реформ - к Дорожной карте

Руководитель НАНА отметил, что годы деятельности Общества обследования и изучения Азербайджана и Азербайджанского государственного научно-исследовательского института (1923-1932 гг.) характеризуются как начальный этап становления Академии наук, а годы деятельности Азербайджанского отделения Закавказского филиала Академии наук СССР и Азербайджанского филиала Академии наук СССР (1932-1945 гг.) - как подготовительный период к построению Академии наук. Период с учреждения Академии наук Азербайджанской ССР (1945 г.) до 1969 года является этапом создания Академии наук и формирования её научно-организационных основ.

Отметив, что годы руководства выдающегося государственного деятеля Гейдара Алиева Азербайджанской ССР (1969-1982 гг.) являются периодом расцвета деятельности Академии наук, академик Иса Габибейли добавил, что в последующие годы (1983-1993 гг.), как и в других сферах деятельности азербайджанского общества, в деятельности Академии наук наблюдался период спада и застоя, который в 1991-1993 гг. достиг критического уровня. Академик сообщил, что период после возвращения общенационального лидера азербайджанского народа Гейдара Алиева к политической власти в 1993 году до 2003 года вошёл в историю Академии наук как этап реорганизации и становления Национальной академии наук.

В докладе отмечалось, что развитие Академии наук в годы успешного руковод-

ства Президента Ильхама Алиева можно разделить на два этапа: первый - этап модернизации НАНА (2003-2022 гг.) и второй - обновления и реформ, который начался с октября 2022 года.

Колыбель фундаментальной науки

Академик Иса Габибейли подчеркнул: "На протяжении всех исторических этапов своего развития Академия наук Азербайджана стояла на страже государственности, государственного языка и национальных духовных ценностей, литературы и искусства, выполняла функцию Центра азербайджановедения. Национальная академия наук Азербайджана - колыбель фундаментальной науки в республике. Будучи блестящим достоянием страны, фундаментальная наука также является источником идей, прогнозов и предложений для прикладных наук. Без этого невозможно представить науку в целом, в том числе и науку в Азербайджане. И сегодня Национальная академия наук - один из основных центров азербайджановедения в независимом Азербайджане".

Руководитель НАНА сообщил, что, начиная с 2022 года, в Национальной академии наук Азербайджана проводятся реформы по многим направлениям, идёт процесс обновления, реализуются мероприятия, направленные на ещё большее расширение исследований, соответствующих реалиям, которые возникли благодаря нашему независимому государству.

Академик отметил, что, отказавшись от советских принципов периодизации, опирающихся на теорию формаций Карла Маркса, была разработана концепция периодизации, опирающаяся на этапы развития цивилизаций, исторические и политические реалии страны, а также на идеологию азербайджанства. Определены общие этапы многовекового развития азербайджанского языка, литературы, истории, культуры.

(продолжение на стр.10)

Создавая единый тюркский индекс

стр. 10 ⇨

НАНА - важнейший партнер

стр. 11 ⇨

Ради достижения целей

стр. 11 ⇨

An event titled "The Khojaly Genocide and the present state of our sovereignty" was held at ANAS

page 12 ⇨

НАНА: на страже

Состоялось Общее собрание Национальной

(начало на стр.9)

В отличие от советской методологии, направленной на то, чтобы народы забыли заслуги своих выдающихся исторических личностей, сегодня основными задачами науки объявлена глубокое изучение жизни и деятельности исторических личностей, правителей, полководцев, народных героев, которых раньше называли гачагами и разбойниками, среди которых они жили, их борьбы и идеи.

Впервые в истории отечественной науки в научный оборот введено понятие о национальной философии, наряду с материализмом в философии изучается и идеализм. В Академии наук началась работа над тематическими (отраслевыми) энциклопедиями, продолжается работа над "Энциклопедией Гейдара Алиева" и "Энциклопедией Западного Азербайджана".

Говоря о международных связях, докладчик сообщил, что впервые за 80-летнюю историю своего развития Академия наук стала членом таких влиятельных организаций, как Международный научный совет, Межакадемическое партнёрство, Ассоциация академий наук и научных сообществ Азии. АНА представлена в этих структурах в качестве организаций с правом голоса на выборах руководящих лиц в ходе генеральных ассамблей, может следить за происходящими в мире процессами и новыми вызовами в сфере развития науки.

Помимо этого, в свете призывов Президента Ильхама Алиева о приоритетности тюркского мира в Институте философии и социологии создан отдел философской мысли и современной философии тюркских народов, в Институте архитектуры и искусства - отдел истории искусства и культурного наследия тюркских народов, а в Институте рукописей - отдел исследования рукописей тюркского мира: "Редкий рукописный экземпляр переведённого Халидом Саидом Ходжаевым с оригинала книги Махмуда Кашигари "Дивани лугат ат-турк", которая считается основополагающей книгой тюркского мира, был обнаружен через 86 лет и издан в трёх томах. Презентация этого издания в штаб-квартире ЮНЕСКО при участии учёных-туркологов, представляющих страны тюркского мира, - одно из редчайших и знаменательных событий в 80-летней истории Академии наук.

В соответствии с госполитикой

В настоящее время вместе с Академией наук Турции разрабатывается общая азербайджано-турецкая программа, вместе с Академией наук Кыргызстана продолжается работа над словарником азербайджанского тома "Энциклопедии Чингиза Айтматова", ведётся работа над переводом дастана "Алпамыш", который является образцом литературного наследия узбекского народа, начата работа над трёхтомником "Литература тюркских народов". Все эти мероприятия свидетельствуют о том, что солидарность и сотрудничество Ака-

демии наук с тюркским миром развиваются. В настоящее время также начаты работы над подготовкой к 100-летию Первого тюркологического съезда, который проходил в Баку".

Говоря о мероприятиях, реализуемых в НАНА в соответствии с политикой Президента Ильхама Алиева по возвращению в Западный Азербайджан, академик Иса Габибейли отметил, что ведутся исследования, охватывающие историю и фольклор Западного Азербайджана, рукописи Западного Азербайджана и Карабаха, начали функционировать отделы политики возвращения в Западный Азербайджан и армяноведения, вышли в свет первые научные издания, подготовленные этими отделами, и прошли первые конференции.

В Академии наук, продолжил руководитель НАНА, проводятся обширные структурные реформы, в различных научно-исследовательских институтах созданы отделы в соответствии со стратегией развития и национальными приоритетами Азербайджанского государства, схожие отделы объединены.

Также в период обновления и реформ в НАНА дан старт электронному движению, в аппарате Президиума НАНА создан отдел электронной академии. Отделом сданы в эксплуатацию электронные базы 21 из более 30-ти журналов, издающихся научными отделами и научно-исследовательскими институтами Академии наук. Впервые в истории НАНА создана База данных, в которой собрана информация о человеческих ресурсах НАНА и научометрических показателях, а также Система цифровых научных информационных ресурсов, сформирован механизм определения научометрических показателей научной деятельности каждого сотрудника и показателей цитирования. Предприняты меры в сфере разработки лингвистического корпуса азербайджанского языка. На основе Системы обработки слов с универсальной функциональностью разработана модель робота SUFI.

Создавая единый тюркский индекс

В базу научных журналов Dergi-Parkı (TÜVİTAK ULAKBİM) вошли три журнала академии. Помимо этого, создана сеть электронных журналов Dergi-Park Национальной академии наук, в которую входят научные журналы НАНА, отвечающие самым современным требованиям. В настоящее время продолжается совместная работа НАНА и TÜVİTAK по созданию единого тюркского индекса на основе единой сети электронных журналов.

Академик Иса Габибейли сообщил, что в соответствии с требованиями, которые ставят перед наукой утвержденная главой государства "Концепция цифрового развития в Азербайджанской Республике", разрабатываются и претворяются в жизнь дополнительные меры по применению искусственного интеллекта и цифровых технологий в сфере

гуманитарных и общественных наук.

Руководитель НАНА подчеркнул, что для повышения показателей сотрудников Академии в научных журналах с высоким импакт-фактором применена система вознаграждений, которая себя оправдала, наблюдается значительный прогресс. В то же время, положительные результаты получены и в области работы с молодыми исследователями. В ходе

мероприятий по поощрению и вознаграждению возросла конкуренция, которая привела к ощущению результатом.

Академик рассказал о реализуемых в этой сфере мероприятиях: "Среди лауреатов президентских премий для молодёжи есть и молодой сотрудник Института археологии и антропологии НАНА Мирджавид Агаларов, и это событие вызывает чувство гордости. Мы глубоко благодарим главу государства за оказанное высокое доверие. Как и в предыдущие годы, и в этом году в различных научно-исследовательских институтах Академии наук, аппарате Президиума и Центральной научной библиотеке проходят практику более 300 студентов, которые обучаются в Баку и Сумгайыте. Мы придаём большое значение этим мероприятиям в сфере интеграции науки и образования, создаём все необходимые условия".

Следуя ритмам развития

Сказав, что в Национальной академии наук ведутся работы по подготовке к началу периода более широкомасштабных реформ, академик Иса Габибейли добавил, что "Концепция развития и Дорожная карта НАНА на 2025-2030-е годы", которая будет принята на сегодняшнем Общем собрании Академии наук, станет программой и путеводителем нового этапа обновления и реформ: "Как мы уже отметили, 27 марта 2025 года коллектив Академии наук отметит 80-летний юбилей Национальной академии наук. В 2025 году

сотрудники НАНА уверенно продолжают свою деятельность, творчески используя опыт ответственного и славного пути, развивая многолетние устойчивые традиции и, в то же время, выполняя задачи в соответствии с современными вызовами мировой науки и приоритетами развития республики. Всё это свидетельствует о том, что НАНА продолжает свою деятельность, следя за ритмами развития в период обновления и реформ".

В заключение своего выступления академик Иса Габибейли подчеркнул, что учёные Азербайджана, в том числе и коллектив НАНА и впредь будут поддерживать проводимую главой государства политику и мобилизуют все усилия для выполнения поставленных задач.

Далее выступил министр науки и образования Азербайджанской Республики Эмин Амруллаев, который отметил, что необходимо в корне изменить суть двухступенчатой программы докторантury и в самые краткие сроки разработать структурированную докторантuru на кредитной основе. Министр сообщил, что фактическое число лиц, поступивших в докторантuru, значительно больше числа лиц, которые защитили диссертации; совместно с Высшей аттестационной комиссией реализуются определённые мероприятия, направленные на оценивание деятельности научно-исследовательских учреждений.

Эмин Амруллаев продолжил: "Мы приступили к серьезному мониторингу, чтобы выявить взаимосвязь между учёной степенью и научной деятельностью. Большое внимание

при этом мы уделяем не статусу лиц с учёной степенью, а их последующей деятельности. Человек, получивший учёное звание в возрасте 30-35 лет, не должен пользоваться этим званием до конца своей жизни. Всё это будет отражено в новой государственной программе, которая уже находится на стадии согласования".

Министр также сообщил, что возникла необходимость в организации процесса подготовки научных кадров по программам докторов философии и докторов наук в соответствии с современными требованиями и в реализации соответствующих мероприятий по обновлению формы обучения в этой сфере.

НАНА - важнейший партнер

Эмин Амруллаев подчеркнул, что важно стимулировать учёных, занятых в сфере общественных и гуманитарных наук, которые проводят исследования, связанные с Азербайджаном. Он отметил, что в основе разрабатываемой государственной программы лежат вопросы по ориентированному на результат финансированию: "Финансирование, соответствующее результатам научной деятельности, - самая справедливая система. Планируется предоставить учреждениям и учёным, занятым в различных отраслях науки, определённые проекты и стипендии". Ориентированное на результат финансирование, продолжил министр, уже составлено в Карабахском университете, который начал функционировать недавно.

государственности

академии наук Азербайджана

Министр высоко оценил рост показателей высших учебных заведений в рейтингах за последние два года. Говоря об изменениях и реформах, которые проводятся в Азербайджане в сфере науки, министр коснулся взаимосвязей между высшими учебными заведениями и научными учреждениями.

Он отметил, что в результате реформ, которые проводятся в соответствующей области, и предпринятых комплексных мер начался качественно новый этап развития науки и образования.

Поприветствовав участников Общего собрания от имени руководимой ею организации, президент Международного фонда тюркской культуры и наследия Актоты Раимкулова рассказала о деятельности фонда. Она подчеркнула, что НАНА является одним из важнейших партнёров Международного фонда тюркской культуры и наследия, совместно с Академией наук организуются различные конференции и семинары.

Сказав, что из книг, посвящённых жизни и творчеству выдающихся деятелей науки и искусства тюркского мира, которые изданы в НАНА, можно организовать большую и богатую библиотеку, она поблагодарила руководство НАНА за проведение презентации первого энциклопедического труда тюркского мира "Дивани лугат ат-турк" в Париже в рамках ЮНЕСКО. Она отметила, что в настоящее время Международный фонд тюркской культуры и наследия и НАНА реализуют совместные подготовительные мероприятия для проведения на высоком уровне 100-летия Первого тюркологического съезда, который проходил в 1926 году в Баку.

Говоря о перспективах дальнейшего сотрудничества и международной научной конференции, которая будет посвящена ашутскому искусству, А.Раимкулова пригласила учёных принять активное участие на этой конференции.

Президент фонда выразила свою уверенность в том, что благодаря тесному сотрудничеству учёных Азербайджана, Турции, Узбекистана, Кыргызстана, Казахстана и Туркменистана и впредь будут укрепляться и развиваться научные связи, расширяться инициативы в сфере науки и культуры. В заключение своего выступления она пожелаила учёным успехов в дальнейшей деятельности.

Затем был заслушан "Отчёт о научной деятельности по итогам академического 2024 года" академика-секретаря НАНА академика Арифа Гашимова, в котором он сообщил, что 2024 год, который запомнился рядом достижений в социально-экономическом и культурно-нравственном развитии Азербайджанской Республики, был успешным и для отечественной науки, в том числе и для НАНА.

К качественно новому управлению

Академик отметил, что реформы, начатые в НАНА с конца 2022 года, были продолжены и в последующие годы, в 2024 году были реализованы последовательные и комплексные мероприятия, в ходе которых была основательно модернизирована структура Академии наук, новые приоритеты науки были приведены в соответствие со стратегическими целями государственной политики и вызовами мировой науки, значительно расширено участие науки в проведении социально-экономической, культурно-нравственной и идеологической политики государства, по возможности был оптимизирован кадровый потенциал, расширены международные научные связи, значительно возрос авторитет Академии наук и в республике, и на международном уровне, особенно среди стран тюркского мира.

Сказав, что тем самым первый этап реформ в Академии наук дал свои важные результаты, и возникли благоприятные условия для перехода к качественно новому управлению и сфере деятельности, докладчик подчеркнул, что в 2024 году научные учреж-

дения и организации НАНА приняли участие в исполнении указов и распоряжений Президента Азербайджанской Республики и реализации 11-ти государственных программ, служащих развитию экономики, искусства и культуры, литературы, истории и азербайджанского языка, а также охватывающих социальные вопросы.

Академик Ариф Гашимов сообщил, что сведения о важных научных результатах, полученных в 2024 году, были предоставлены всеми научными учреждениями и высшими учебными заведениями республики, эти результаты были обсуждены на заседаниях соответствующих отделений и систематизированы для обсуждения на Общем собрании НАНА. В отчёмном году в научных учреждениях по научным отделениям Национальной академии наук Азербайджана были выполнены 1787 научно-исследовательских работ, охватывающих 197 проблем и 514 тем.

В 2024 году сотрудниками научных учреждений были изданы 521 книга и монография, 118 учебников, опубликованы 9245 статей и тезисов, 3561 из которых вышли в свет за рубежом (1192 из них - в журналах с импакт-фактором, которые входят в базы Web of Sci-en-se и Scopus), на труды научных сотрудников ссылались 45507 раз.

Напомнив, что 2024 год был объявлен в Азербайджанской Республике "Годом солидарности во имя зелёного мира", и в этой сфере в НАНА были реализованы широкомасштабные мероприятия, академик Ариф Гашимов отметил, что научными отделениями, научными учреждениями и организациями АН в целом было организовано 71 мероприятие, изданы 30 книг и подготовлены 32 статьи.

НАНА - участница глобальных мероприятий

Академик сообщил, что на проходившей в течение 11-ти дней в Баку 29-й сессии Конференции сторон Рамочной конвенции ООН об изменении климата (COP29) приняли участие президент НАНА, члены Президиума, руководители и специалисты научных учреждений и организаций, учёные выступили с докладами на заседаниях как республиканского, так и международного масштаба, были опубликованы соответствующие статьи, учёные принимали участие в дискуссиях и круглых столах в республиканских СМИ, а также на различных государственных мероприятиях. В Президиуме НАНА прошло заседание, посвящённое итогам COP29, на котором были приняты соответствующие постановления.

Наши учёные, продолжил академик, проводят различные исследования в освобождённых от оккупации Карабахе и Восточном Зангезуре, а также в Нахчыванской Автономной Республике, которые объявлены зонами зелёной энергии, и тем самым

вносят вклад в реализуемые государством созидательные работы.

Одним из знаменательных событий 2024 года был визит в НАНА лауреата Нобелевской премии, почётного члена НАНА, профессора Университета Северной Каролины (США) Азиза Санджара. По приглашению Академии наук Азиз Санджар находился с визитом в Азербайджане с 30-го мая по 6-ое июня прошлого года; профессор провёл встречи в научных учреждениях НАНА и высших учебных заведениях республики, при участии Азиза Санджара состоялось специальное заседание Общего собрания НАНА, на котором учёному были вручены диплом почётного члена НАНА и Почётная грамота Академии наук.

Академик Ариф Гашимов отметил, что в отчёмном году в Национальной академии наук Азербайджана велись исследования по изучению истории, археологии, материальной культуры, литературной среды Карабаха, истории 44-дневной Отечественной войны.

Также в планах научно-исследовательских работ нашли отражение темы, связанные с "Великим возвращением на освобождённые от оккупации территории", объявленным одним из пяти национальных приоритетов в документе "Азербайджан 2030: Национальные приоритеты социально-экономического развития". Планом мероприятий по реализации Первой госпрограммы Великого возвращения на освобождённые от оккупации территории Азербайджанской Республики и Планом мероприятий в связи с объявлением города Шуша культурной столицей исламского мира на 2024 год.

Пропагандируя наследие народа

Одним из важных направлений научной и научно-организационной деятельности НАНА в отчёмном году были мероприятия, связанные с Западным Азербайджаном. Велись исследования, направленные на изучение, систематизацию, издание и пропаганду наследия азербайджанского народа на территории Западного Азербайджана. Для расширения деятельности в данном направлении в Институте истории и этнологии имени Аббасгулу Ага Бакиханова НАНА функционирует отдел истории Западного Азербайджана, в Институте фольклора НАНА - отдел фольклора Западного Азербайджана, а в Институте языкознания имени Насими НАНА - отдел топонимики.

Академик Ариф Гашимов также подробно рассказал о развитии электронной науки, утверждении нового логотипа (эмблемы) НАНА, научных изданиях Академии наук, расширении международных научных связей и т.д.

Далее на Общем собрании НАНА руководитель Рабочей группы, завотделом науки и образования аппарата Президиума НАНА

доктор филологических наук Сархан Хавери рассказал о проекте "Концепции развития и Дорожной карты НАНА". Он сообщил, что выносимая на обсуждение "Концепция развития и Дорожная карта Национальной академии наук Азербайджана на 2025-2030-е годы" состоит из двух основных разделов.

В первом разделе нашли отражение глобальные вызовы мира, новые направления развития мировой науки, новые тренды развития общественных и гуманитарных наук, обоснование, цели и задачи концепции, хроника исторического развития Академии наук и её новый правовой статус, основные направления Дорожной карты, охватывающие научно-организационную деятельность. Помимо этого, в документе говорится о последовательности реализации Концепции, исполнении и механизмах контроля за исполнением, системе мониторинга, индикаторах результативности. Сархан Хавери подчеркнул, что в целом первый раздел можно назвать научно-философским рамочным документом для эффективной и последовательной организации процессов развития в Академии наук на протяжении ближайших пяти лет.

Завотделом отметил, что необходимость в подготовке и реализации концепции обусловлена тремя важными факторами на глобальном, региональном и локальном уровнях.

Первый фактор связан с глобальными тенденциями развития современного мира, второй фактор - с новыми geopolитическими реалиями нашей страны и региона в целом, а третий фактор - с новым этапом развития науки в республике.

Ради достижения целей

В докладе подчёркивалось, что правовой фундамент поставленных целей опирается на утверждённый главой государства новый Устав Академии наук, а моральные, нравственные полномочия - на 80-летнюю историю НАНА и исключительное место, которое на протяжении этих лет Академия наук занимает в социальном развитии и истории общественной мысли азербайджанского народа.

Сархан Хавери сообщил, что второй раздел документа - это "Дорожная карта", в которой нашли отражение многочисленные и разносторонние мероприятия, направленные на достижение поставленных целей.

Учёный отметил: "Основную философскую платформу концепции составляет методология форсайта - прогнозирование будущего. Опираясь на эту методологию, в концепции рассмотрены возможные сценарии развития науки в ближайшие пять лет, определены стратегии, которые позволят быть готовыми к ним, разработаны механизмы их реализации. К исполнению "Концепции развития и Дорожной карты" привлечены 40 структур - 6 научных отделений, 2 региональных отделения, 10 научно-исследовательских учреждений, 2 региональных научных центра, 4 организации, 16 отделов аппарата Президиума НАНА".

Затем были заслушаны выступления вице-президента НАНА академика Ирады Гусейновой, гендиректора Института систем управления МНО академика Али Аббасова и лауреата Президентской премии для молодёжи, докторанта Института археологии и антропологии Мирджавида Агаларова. Также были представлены онлайн-выступления президента Академии наук Турции (TÜBA) профессора Музаффера Шекера и члена правления Академии Core (Гонконг, КНР) Ли Лэя.

В заключение были утверждены проект "Концепции развития и Дорожной карты Национальной академии наук Азербайджана на 2025-2030-е годы" и постановление Общего собрания НАНА.

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

A conference on the topic "School, Science, and Literature" was held

The conference dedicated to "School, Science, and Literature" was held with the joint organization of the Executive Power of Siyazan region, the Institute of Literature of the Azerbaijan National Academy of Sciences, the Science and Education Committee of the Milli Majlis, and the Guba-Khachmaz Regional Education Department.

Before the conference, the attendees viewed an exhibition of students' artwork. Then, schoolchildren presented theatrical performances based on the works of well-known figures of children's literature. These performances were both entertaining and educational, once again highlighting the influence of literature on the younger generation.

The President of ANAS, Academician Isa Habibbeyli made a speech at the conference and presented a book of the Academy, dedicated to the personality of the National Leader Heydar Aliyev to the school library fund, as well as the 7 volume "History of Azerbaijani Literature" series, which is planned to consist of 10 volumes.

The Chairman of the Science and Education Committee of the Milli Majlis, Professor Anar Iskandarov, and the head of the Children's Literature Department of the Nizami Ganjavi Institute of Literature, Doctor of Philology and member of Parliament Elnara Akimova spoke about the importance of science, school, and education.

Later, books were gifted to the children of martyrs who participated in the event. Children's writers Zahid Khalil and Nurlana Ish?q, as well as Nigar Valiyeva, a teacher also presented books to the students.

The head of the Executive Power of Siyazan region, Novruz Novruzov presented honorary certificates to the teachers who actively participated in organizing the conference.

The conference was viewed by all participants as an important initiative aimed at enhancing the role of books and literature in education and increasing the younger generation's interest in culture and science.

An event titled "The Khojaly Genocide and the present state of our sovereignty" was held at ANAS

On February 25, an event dedicated to the 33rd anniversary of the Khojaly Genocide, titled "The Khojaly Genocide and the present state of our sovereignty" was held at the Main Building of ANAS.

The event was organized jointly by the Presidium of ANAS, Free Trade Union of ANAS, the New Azerbaijan Party (YAP) Yasamal District Organization, the Central Scientific Library, the Council of Young Scientists and Specialists of the Academy and the Institute of Philosophy and Sociology. Alongside employees of ANAS, representatives of the YAP Yasamal District Organization and the Yasamal District Executive Power, as well as families of martyrs and veterans participated in the event.

The event began with the performance of the National Anthem, followed by a minute of silence in honor of the martyrs who lost their lives for the territorial integrity of our country and the victims of the Khojaly tragedy.

Opening the event with an introductory speech, the President of ANAS, Academician Isa Habibbeyli said that the Khojaly Genocide is one of the most tragic and terrible pages in Azerbaijan's history. He provided participants with detailed information about the causes and consequences of the event. The head of ANAS also mentioned that the Khojaly tragedy is commemorated not only in Azerbaijan but also by Azerbaijanis living abroad as a page of the heroic struggle of our people.

Academician Isa Habibbeyli said that the National Leader Heydar Aliyev was the first to provide a legal and political assessment of this tragedy. He emphasized that the Great Leader determined conveying the genocide committed by Armenia against Azerbaijan and essence of terror policy against Azerbaijan to the international community as one of the key tasks in foreign policy. At his initiative, on February 24, 1994, the Milli Majlis adopted a decision on "Day of Khojaly Genocide" and called on the international community to take effective measures against Armenian terrorism.

The head of ANAS mentioned that this massacre committed by Armenian nationalists is recognized today as an act of genocide in many countries worldwide. He specifically highlighted the work of the Heydar Aliyev Foundation in conveying the truth about Khojaly to the international community and achieving an objective assessment to this bloody tragedy. The academician underlined that the "Justice for Khojaly!" campaign, carried out under the initiative of the Vice President of the Foundation, Leyla Aliyeva, plays a crucial role in recognizing this genocide not only as a crime against our people but also as one of the gravest crimes against humanity as a whole.

Academician Isa Habibbeyli said that since 2020, the Khojaly tragedy is commemorated not only with deep sorrow and great grief but also with a sense of national pride. He emphasized that, thanks to the foresighted policy of the President of the Republic of Azerbaijan, Victorious Commander-in-Chief Ilham Aliyev and the courage of the strong Azerbaijani army, historical justice has been restored, and Khojaly, Karabakh, and Eastern Zangezur have been returned to their rightful owners.

The head of ANAS mentioned that by liberating Azerbaijani lands from occupation, President Ilham Aliyev laid the foundation for a new chapter in Khojaly's history. This is an unforgettable glorious page in Azerbaijan's history and as the years pass, the significance of these days will continue to grow.

Academician Isa Habibbeyli said that under the wise leadership of President Ilham Aliyev, large-scale reconstruction and restoration works are underway in Karabakh and Eastern Zangezur, including Khojaly, and that the Great Return Program is successfully implemented. He recalled that just a few days ago, within the visit of head of state to Karabakh, President Ilham Aliyev also visited Khojaly and held sincere meetings with residents in Ballija village. He emphasized that the extensive reconstruction works conducted in the liberated territories and the achievements are a clear reflection of Azerbaijan's economic strength and the

best proof that the spilled blood has not gone unavenged.

The president of ANAS underlined that a new life has begun in Khojaly, and people have already returned to their homeland. He emphasized that this is a significant historical event in the statehood of Azerbaijan, which was founded by the National Leader Heydar Aliyev and elevated to a new level of development by President Ilham Aliyev.

Academician Isa Habibbeyli said that it is the moral duty of the scientists working at the Academy of Sciences to thoroughly study the Khojaly tragedy and considering the challenges of the time, the Department of the History of the Karabakh War and the Great Return Movement had been established at the Abbasgulu Aga Bakikhanov Institute of History and Ethnology. He also mentioned that large-scale scientific research works are underway at other institutes of the Academy of Sciences related to this matter, and new books have been prepared for publication. According to the academician, the main goal is to research the history of our territories, which were occupied in various periods and to convey it to today's generations, as it was, so that they can draw the necessary conclusions from the lessons of history. Our youth must know the consequences of these tragedies, as well as the painful history of Khojaly.

Afterwards, a slide presentation prepared by the Central Scientific Library of ANAS was shown, featuring information about the Khojaly genocide.

The chairman of the Free Trade Union of ANAS, PhD in Political Science, Associate Professor Senan Hasanov, the chairman of the YAP Yasamal District Organization, Bakhtiyar Nabihev, the head of the Department of the Yasamal District Executive Power, participant of the Patriotic War Samir Ismiyev, the head of the Bibliography Department of the Central Scientific Library of ANAS, PhD in Philology Aytan Aliyeva, and the chairman of the Council of Young Scientists and Specialists at the Nasimi Institute of Linguistics of ANAS, senior researcher Arzu Isgandarzade made speeches at the event.

They spoke about Armenia's military-political crimes, its historical policy of occupation, and emphasized that the horrors of the Khojaly genocide will never be forgotten.

Murvat Mammadov, Coordinator of the Public Union for Promoting the Truths of Genocide and a living witness of the Khojaly Genocide spoke about the happenings he personally witnessed. He said that at the age of 14, he was taken hostage during the massacre in Khojaly and lost his father and brothers on that horrific night. He stated that the painful and tragic memories of those days are still vivid in his mind.

"During the 44-day Second Karabakh War, under the leadership of the Victorious Supreme Commander-in-Chief Ilham Aliyev, the brave Azerbaijani Army achieved a historic victory, ending the thirty-year longing for our lands. The historical justice was restored"-he said.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев,
Наргиз Паشاева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Ариф Гашимов,
Джамиль Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Арагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул. Истиглалийят, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000